Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя («Грамада») выступае за тое, каб кожная сям'я мела права на дзяржаўную дапамогу для набыцця першага жылля (чытайце на 3-й стар.).

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

№ 69 (4424)

3 верасня 2019 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Народная Воля

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

ПАДЗЕЯ

У Слоніме Леў Сапега засланіў Леніна

Цэнтральнай падзеяй Дня беларускага пісьменства, які прайшоў 1 верасня ў Слоніме, стала адкрыццё на цэнтральнай гарадской плошчы помніка Льву Сапегу.

Плошча і прылеглыя да яе вуліцы ледзь змясцілі ўсіх ахвотнікаў папрысутнічаць на гэтым сапраўды гістарычным для горада мерапрыемстве. Пяціметровы бронзавы Сапега з гетманскай булавой у адной руцэ і каралеўскім прывілеем на выданне Статута ВКЛ у другой сапраўды ўражвае (трэба аддаць належнае знакамітаму скульптару Івану Міско, які родам з-пад Слоніма). Тысячы ўдзельнікаў і гасцей свята асобна і цэлымі кампаніямі цэлы дзень фатаграфаваліся на фоне канцлера – ажно ўтварылася даўжэзная чарга.

Паказальны той факт, што на выраб помніка не было затрачана ні рубля бюджэтных грошай – гараджане сабралі іх на суботніках. Таму помнік з поўным правам можна назваць народным. Праўда, стаіць ён чамусьці на плошчы Леніна, на што звярнуў увагу прысутных у сваім выступленні Іван Міско. На яго думку, гэта ўжо ўспрымаецца як недарэчнасць, і плошча неўзабаве таксама павінна стаць Сапегаўскай.

Як трапна заўважыла адна пажылая сланімчанка, схаваўшыся ад па-летняму спякотнага сонца ў ценю харугвы старажытнага Слоніма, Сапега засланіў сабой Леніна. І наступіць час, калі яму, бальшавіцкаму правадыру, наогул не знойдзецца месца ў горадзе па-над Шчарай.

Да Дня пісьменства з'явіліся ў Слоніме новая кнігарня "Санет", графіці гістарычнага зместу на фасадах дамоў, быў добраўпарадкаваны канал Агінскага. З больш лакальных цікавостак – лесвічныя прыступкі ў СШ №5, зробленыя ў выглядзе кніг айчынных класікаў – Янкі Купалы, Якуба Коласа, Васіля Быкава, Зоські Верас, Янкі Маўра, Івана Шамякіна, Петруся Броўкі. Па тых незвычайных прыступках весела насіліся дзеці, смакуючы адмыслова выробленыя да свята "літаратурныя шакаладкі" з партрэтамі Максіма Багдановіча, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка.

Падчас Дня пісьменства былі ўручаны Нацыянальныя літаратурныя прэміі, лаўрэатамі якіх у розных жанрах сталі пісьменнікі Уладзімір Ягоўдзік, Алег Ждан, Мікола Маляўка, Віктар Хурсік, Святлана Калядка і Станіслава Умец. Нягледзячы на тое, што заснавальнікамі прэміі выступаюць ажно тры міністэрствы (інфармацыі і друку, культуры і адукацыі) і прыўладны Саюз пісьменнікаў Беларусі, яе матэрыяльнае забеспячэнне даволі сціплае – каля 2000 рублёў (аналагічная прэмія ва Украіне большая ў 50 (!) разоў).

Чаго мне бракавала на слонімскім Дні пісьменства? Пісьменнікаў і кніг. "Белкніга", адкрыўшы свой "Санет", не парупілася раскласці кніжныя навінкі на вулічных прылаўках. Трохі ратавалі сітуацыю незалежны кнігараспаўсюджвальнік Алесь Дудар і мінікнігаранька Саюза беларускіх пісьменнікаў, якая прытулілася за спінай Льва Сапегі. І, трэба прызнацца, пакупнікоў у іх хапала. А ўсе цэнтральныя вуліцы захапілі піўвары і майстры шашлычных спраў. Рэстаранная развясёлая атмасфера лунала над бясконцымі прылаўкамі, якія ламаліся ад розных прысмакаў. Свята, задуманае для прапаганды айчыннай кнігі, для тысяч гараджан, на жаль, ператварылася ў бясконцы марафон ад аднаго піўнога шапіка да другога. А самым бесцырымонным выклікам для ўсіх прыхільнікаў беларушчыны стала рускамоўная песенная папса, якая гучала са шматлікіх дынамікаў і ад якой немагчыма было схавацца. Ледзь выйдзеш з "зоны дзеяння" адной песні – адразу трапляеш пад дэцыбелы другой.

Аціхла на слонімскіх вулачках святочнае рэха, раз'ехаліся госці (паводле падлікаў мясцовых улад іх было каля 30.000), а Леў Сапега застаўся стаяць на заўсёды люднай плошчы, каб рабіць сваю справу – абуджаць у душах сланімчан гістарычную памяць. Будзем спадзявацца, што гэта яму будзе па сілах.

Антон ЗАГОРСКІ.

ЗДАРЭННІ

...Вожык не пацярпеў

Сур'ёзнае дарожна-транспартнае здарэнне адбылося ў цэнтры Дзяржынска.

Каля 2 гадзін ночы 24-гадовы хлопец ехаў на Kia Sportage і заўважыў на дарозе вожыка.

Як паведамляе прэс-служба УУС Мінаблвыканкама, спрабуючы яго аб'ехаць, вадзіцель вылецеў за межы праезнай часткі. У выніку аўтамабіль пратараніў плот, пашкодзіў газавую трубу і ўрэзаўся ў бакавую частку жылога дома, прычыніўшы будынку істотныя пашкоджанні.

На шчасце, у аварыі ніхто з людзей сур'ёзна не пацярпеў. Вожык наогул не атрымаў ніводнай драпіны.

Сяргей НІКАНОРАЎ.

НУ І НУ!

Дзяўчынку, якая знікла ў Беларусі, праз 20 гадоў знайшлі ў Расіі

Дзяўчынку, якая знікла ў Беларусі, праз 20 гадоў знайшлі ў Расіі. Пра гэтую гісторыю са шчаслівым канцом паведамілі ў прэс-службе МУС нашай краіны. Бацькі згубілі 4-гадовую **Юлію** ў 1999-м у цягніку Мінск–Асіповічы. Яе доўга шукалі, але безвынікова. І вось нядаўна ў Пухавіцкую міліцыю патэлефанаваў малады чалавек з Расіі. Ён распавёў, што шукаў сваякоў сваёй знаёмай і натрапіў у інтэрнэце на старую аб'яву пра зніклую дзяўчынку. Яго знаёмая таксама згубілася ў дзяцінстве, яе знайшлі на чыгуначнай станцыі ў расійскай Разані. Юлія была ў інтэрнаце, пасля ў прыёмнай сям'і.

Цяпер Юліі 24 гады. Каб не заставалася сумненняў у сваяцтве, праводзілася даследаванне ДНК.

НЕЛЬГА ЗАБЫЦЬ!

Памяць і перасцярога

1 верасня ў Варшаве прайшлі мерапрыемствы з нагоды 80-й гадавіны пачатку Другой сусветнай вайны.

У польскую сталіцу прыехалі 40 дэлегацый і 250 замежных гасцей, у тым ліку 20 кіраўнікоў дзяржаў – Германіі, Украіны, Балгарыі, Венгрыі, Грузіі, Латвіі, Чэхіі і іншых. Ад Германіі ў жалобных мерапрыемствах бралі ўдзел і канцлер, і прэзідэнт краіны – **Ангела Меркель і Вальтэр Штайнмаер**, ад ЗША – віцэ-прэзідэнт **Майк Пенс**.

Прэзідэнт Польшчы **Анджэй Дуда** падчас урачыстай прамовы заявіў, што нельга дапусціць, каб «*драма Другой сусветнай вайны паўтарылася". "Апошнім часам нават у Еўропе мы маем справу з вяртаннем імперскіх тэндэнцый, са спробамі змены межаў сілай, з нападамі на іншыя краіны, з адбіраннем іх зямель, з захопам грамадзян*», – сказаў Дуда.

Прэзідэнт Германіі Франк-Вальтэр Штайнмаер казаў аб тым, што Берлін нясе адказнасць за адзінства і дабрабыт Еўропы. «*Мая краіна мае асаблівую адказнасць перад Еўропай. Нягледзячы на гісторыю, у Германіі з'явілася магчымасць здабыць у Еўропе сілу. Менавіта таму немцы павінны рабіць для Еўропы больш. Мы павінны ўнесці ўклад у бяспеку, дабрабыт і згуртаванасць Еўропы*».

Скончылася мерапрыемства сімвалічна: кіраўнікі дзяржаў па чарзе білі ў звон, на якім быў надпіс «Памяць і перасцярога». На Магілу Невядомага Салдата быў ускладзены адзін агульны вянок, на стужцы якога таксама было напісана «Памяць і перасцярога».

ВІНШУЕМ!

Бадзёрасці, наш любімы!

Лявон Лявонавіч Гінько…

Нарадзіўся 2 верасня 1930 года ў Заходняй Беларусі, або, як гаварылі, пры Польшчы. З'явіўся ён на свет у маленькай вёсачцы Ясюкі Пастаўскага раёна. Быў апошнім доўгачаканым хлопчыкам у сям'і.

Жыццё вывучаў не толькі па кнігах, але і па рэальных падзеях, якія адбываліся перад яго вачыма. "Вызваленне" 1939 года, прыход нямецкай улады, прымусовая калектывізацыя… Трапіў на новастворраныя курсы трактарыстаў і з таго часу з тэхнікай не разлучаўся да пенсіі.

Ад самага пачатку стварэння газеты з'яўляецца падпісчыкам "Народнай Волі". Заўсёды мае цвярозы погляд на жыццё ў свеце і ў нашай краіне. Жывая крыніца гісторыі, гумарэсак для сваіх дзяцей і ўнукаў. Клапатлівы муж (58 гадоў у шлюбе). Строгі, патрабавальны бацька. Пяшчотны і далікатны дзядуля. Уважлівы і любячы прадзядуля.

Доўгіх гадоў жыцця і бадзёрасці табе, наш любімы муж, татачка, дзядуля, прадзядуля!

Ганна ВЕНГУРА, дачка.

ПАЗІЦЫЯ

Ігар БАРЫСАЎ:

Створым БУДУЧЫНЮ разам!

Старшыня Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамады) тлумачыць, навошта партыя ўключаецца ў парламенцкую выбарчую кампанію, а таксама заклікае далучацца да каманды сацыял-дэмакратаў ва ўсіх рэгіёнах Беларусі.

– Навошта ісці на выбары, калі ў рэальнасці іх няма?

– А мы і не кажам, што яны рэальна ёсць. Мы кажам пра выбарчую кампанію, якая для нас ва ўмовах, якія склаліся, з'яўляецца свайго кшталту акном магчымасцяў.

Мы бачым, як з кожным годам звужаюцца магчымасці для ўдзелу апазіцыі ў любога кшталту актыўнасці.

З гэтага года, пасля прыняцця Саўмінам пастановы №49, якая ўвяла расцэнкі на аплату паслуг міліцыі ў залежнасці ад колькасці ўдзельнікаў мерапрыемстваў, быў фактычна пастаўлены крыж на вулічнай грамадзянскай актыўнасці. Сарваны "Чарнобыльскі Шлях", святкаванне Дня працы, рэлігійныя хросныя хады і іншыя грамадскія актыўнасці. Дагэтуль цягнуцца суды з міліцыяй, якая, на маю думку, вырашыла зарабіць грошы і на без таго бедных дэмакратах, выставіўшы рахунак за свае паслугі на Дзень Волі ў два разы большы за першапачатковы.

Таму выбарчая кампанія – гэта легальны спосаб кантактаваць з выбаршчыкамі, дэклараваць свае каштоўнасці і праграмныя тэзісы, стаяць пад нашымі нацыянальнымі сцягамі, мабілізаваць сваіх прыхільнікаў, папаўняць шэрагі партыі за кошт новых актывістаў, зрабіць арганізацыю больш пазнавальнай.

– Але ўсё роўна частка апазіцыі за ўдзел у выбарах будзе называць вас спарынг-партнёрамі. Што скажаце на гэты конт?

– Тая частка апазіцыі, якая мае легальныя арганізацыі (за выключэннем КХП–БНФ), заявіла, што ўключаецца ў выбарчую кампанію, а тая частка апазіцыі, якая не мае легальных структур, будзе спрабаваць вылучыць сваіх прадстаўнікоў альбо праз легальныя структуры, альбо хацела б гэта зрабіць самастойна, аднак не можа.

Таму найлепшая пазіцыя для іх – гэта крытыка сваіх апанентаў, каб паказаць сваю выключнасць. Сабраць 1000 подпісаў ва ўмовах, калі няма свабодных і справядлівых выбараў, значна складаней, а для некаторых і проста немагчыма, бо гэта цяжкая і складаная праца, якая ніведіруецца вынікамі "галасавання".

Таму вылучыць кандыдатаў з'ездам партыі куды прасцей, чым сабраць 1000 подпісаў. У гэтым і ёсць перавага партый.

Акрамя таго, для нас вельмі важны тэлеэфір, які прадастаўляецца зарэгістраваным кандыдатам у дэпутаты. Гэта, бадай, адзіная легальная магчымасць, калі ты не сапраўдны спарынг-партнёр улады, патрапіць на дзяржаўнае тэлебачанне і атрымаць больш шырокую аўдыторыю.

– Чаго хочаце дамагчыся сваім удзелам у выбарчай кампаніі?

– Хочам сабраць пад сваімі партыйнымі сцягамі неабыякавых грамадзян, у якіх баліць душа за Беларусь, што стала краінай страчаных магчымасцяў, і якія гатовы актыўна ўдзельнічаць у палітычных працэсах, каб мяняць краіну да лепшага эвалюцыйным шляхам.

Мы прапаноўваем актыўным грамадзянам далучацца да нашай партыі і станавіцца кандыдатамі ў дэпутаты ад нашай партыі, уваходзіць у склад участковых выбарчых камісій, быць назіральнікамі на выбарах.

Час на гэта яшчэ ёсць. 22 верасня ў нас адбудзецца з'езд, на якім мы і вылучым кандыдатаў у дэпутаты.

Калі людзі падтрымліваюць платформу сацыял-дэмакратаў, праграмы прынцыпаў і дзеянняў, а таксама гатовы ў межах Статута партыі ўдзельнічаць ва ўнутрыпартыйным жыцці – іх месца з намі.

Калі іх пакрыўдзіла ўлада і яны хочуць пра гэта расказаць з экранаў тэлевізараў – мы дапаможам у гэтым, і ў іх будзе 5 хвілін славы. Не толькі шырокая грамадскасць, але і ўлада пачуе іх.

(Заканчэнне на 3-й стар.)

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Святлана РАКЕЦКАЯ: «У хуткім часе Дэпардзье ўжо можа будавацца…»

Выконваючая абавязкі старшыні Папярнянскага сельвыканкама распавяла "Народнай Волі" пра тое, якім чынам вызначалі зямельны ўчастак вядомаму французскаму акцёру.

Нагадаем, што ў 2013 годзе **Жэрар Дэпардзье** стаў грамадзянінам Расіі з месцам пашпартнай прапіскі ў Саранску. У тым жа годзе ён атрымаў званне Ганаровага грамадзяніна Чачні і ключы ад пяціпакаёвай кватэры ў Грозным.

Некалькі разоў акцёр наведваўся і ў Беларусь, дзе сустракаўся ў тым ліку і з беларускім кіраўніком. І, як раней паведамлялася ў СМІ, вынікам гэтага стала тое, што беларускія ўлады далі Дэпардзье ў арэнду ўчастак зямлі ў вёсцы Лапаровічы Мінскага раёна. Яго суседзямі на беразе Мінскага мора будуць такія вядомыя асобы, як трохразовая алімпійская чэмпіёнка па біятлоне Дар'я Домрачава, футбаліст Аляксандр Глеб…

Я вырашыў высветліць у сельскім выканкаме некаторыя падрабязнасці атрымання акцёрам зямельнага ўчастка, але з першай спробы пагутарыць з выконваючай абавязкі старшыні Папярнянскага сельсавета **Святланай Ракецкай** не ўдалося. Чыноўніца мясцовага маштабу заявіла, што перш-наперш трэба атрымаць дазвол на гутарку ў ідэалагічным аддзеле Мінскага райвыканкама, і гэта мяне некалькі здзівіла. Сельскі выканкам – закрытае абароннае прадпрыемства? Турма ці псіхіятрычная лякарня? І чаму нейкі раённы чыноўнік павінен вырашаць, з кім у сельсавеце могуць размаўляць, а з кім не?

Зрэшты, гэта тэма для асобнай размовы. Пасля майго выхаду на ідэолага Святлана Васільеўна ў выніку адказала на некалькі пытанняў, якія мяне цікавілі.

– Найперш хацелася б даведацца, на падставе якога дакумента і з якіх інстанцый сельвыканкам вызначыў Дэпардзье ўчастак зямлі на беразе Заслаўскага вадасховішча?

– Падчас наведвання Беларусі акцёр сустракаўся з прэзідэнтам Беларусі, і апошні ўхваліў рашэнне Мінскага абласнога выканаўчага камітэта аб выдзяленні зямельнага ўчастка для будаўніцтва і абслугоўвання аднакватэрнага жылога дома Жэрару Дэпардзье. Адным словам, прэзідэнт задаволіў хадайніцтва Мінаблвыканкама. А затым гэты дакумент паступіў нам для выканання.

– Ці ёсць заява самога Дэпардзье на тое, каб яму вызначылі ўчастак зямлі ў Лапаровічах?

– Ва ўстаноўленым парадку ў Папярнянскі сельвыканкам з заявай звярнулася даверaная асоба Жэрара Дэпардзье. Ён дзейнічаў па даверанасці, і на падставе гэтага далей ішлі ўсе неабходныя адміністрацыйныя працэдуры.

– Прадстаўнік Дэпардзье – замежнік альбо беларус?

– Гэта прыватная інфармацыя, мы не маем права яе разгалошваць.

– Адным словам, заявы акцёра няма?

– Няма, але ён раней прыязджаў у Беларусь і размаўляў з тагачасным старшынёй сельвыканкама Мікалаем Гільнічам. А заяву, як ужо казала, мае поўнае права падаць і даверaная асоба.

– Дэпардзье – грамадзянін Расіі (ад французскага грамадзянства ён адмовіўся, не захацеў плаціць вялікія падаткі). Паводле беларускага заканадаўства, ці маюць права атрымліваць зямлю ў арэнду расійскія грамадзяне?

– Могуць. Паколькі Дэпардзье з'яўляецца грамадзянінам замежнай дзяржавы, то зямельны ўчастак на 15 сотак яму выдалі ў арэнду на 99 гадоў.

На гэтым месцы Жэрар Дэпардзье пабудуе свой дом.

Пасля касьбы...

– На якой стадыі зараз знаходзіцца працэс выдзялення зямельнага ўчастка?

– Участак ужо выдзелены, афармлена пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі. Зараз вядуцца праектна-разведачныя работы, зацвярджаецца праект дома, узгадняецца схема забудовы ўчастка. Так што ў хуткім часе акцёр ужо можа будавацца.

– Можа быць, вам вядомы нейкія вялікія заслугі Дэпардзье перад Беларуссю? Магчыма, акцёр інвеставаў у эканоміку нашай краіны ці Мінскага раёна вялікі капітал?

– Не, мне пра гэта нічога не вядома.

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

ТЫМ ЧАСАМ

«Жэрар Дэпардзье – вопытны вінароб…»

Нагадаем, што ў 2017 годзе французскі акцёр падчас візіту ў Беларусь наведаў і Мінскі завод вінаградных він.

"Падчас экскурсіі па заводзе спадар Дэпардзье, як вопытны вінароб, задаваў шмат пытанняў адносна вытворчасці савецкага шампанскага, – паведамляе сайт прадпрыемства. – *Падчас перамоў высветлілася, што завод выпускае не толькі цудоўнае шампанскае і віно, але і моцныя напоі.*

На прадпрыемстве актыўна працуюць над стварэннем брэнда "Беларуская гарэлка", экспартуючы прадукцыю па ўсім свеце. Так з'явілася ідэя стварыць сумесны праект – гарэлку «Gerard Depardieu», якая будзе прэміяльным прадуктам з беларускай душой і французскай вытанчанасцю".

Вядома, што першыя партыі прадукцыі былі адпраўлены ў расійскія магазіны французскай кампаніі Auchan, а не так даўно гэтая гарэлка з'явілася і ў Беларусі.

РЭХА

«Пачакаем канкрэтыкі…»

Лідар "Матчынага руху 328" ***Ларыса Жыгар*** *распавяла "Народнай Волі" пра тое, ці ёсць ужо вынікі сустрэчы з кіраўніком Адміністрацыі беларускага кіраўніка Наталляй Качанавай.*

Нагадаем, што "Матчын рух 328" – гэта грамадскае аб'яднанне, якое змагаецца за правы асуджаных за незаконны абарот наркотыкаў. Першапачаткова было патрабаванне наконт перагляду шэрагу крымінальных спраў. Выказвалася меркаванне, што следства неабгрунтавана кваліфікавала ўчынкі некаторых асоб па больш цяжкіх частках 328-га артыкула, чым належала. З часам патрабаванні грамадскасці пашырыліся да ўнясення змен у антынаркатычнае заканадаўства.

Пад уплывам аб'яднання "Матчын рух 328" Палата прадстаўнікоў сёлета прыняла змены ў Крымінальны кодэкс: ніжні парог пакаранняў па 2-й і 3-й частках артыкула 328 быў зменшаны на два гады.

У чэрвені прадстаўніцы руху аб'явілі галадоўку, пасля чаго іх прыняла кіраўніца Адміністрацыі прэзідэнта Наталля Качанава.

"Па выніках сустрэчы і тых пытанняў, што мы задавалі, нам пакуль што далі з Адміністрацыі прамежкавы адказ, – кажа **Ларыса Жыгар.** – *А пасля таго як кіраўнік краіны выказаўся з нагоды працы сілавікоў, павінны прыйсці ўжо пашыраныя адказы. Нейкі рух пачаўся, бо жанчын з нашага руху прымаў ужо і генеральны пракурор Аляксандр Канюк, два разы былі сустрэчы з міністрам унутраных спраў Юрыем Караевым. Нам далі зразумець, што некаторыя нашы просьбы можна будзе задаволіць. Але пачакаем канкрэтыкі…"*

Сяргей НІКАНОРАЎ.

ФОТАФАКТ

У якой краіне мы жывём?

Напярэдадні 1 верасня наведаўся ў сталічны магазін "Таламарт", які знаходзіцца ў гандлёвым цэнтры "Магніт" (праспект Дзяржынскага, 106), і, шчыра кажучы, быў проста ўражаны тым, што ўбачыў, як кажуць, на топавым месцы – на касе прадаўца. Да новага навучальнага года беларускім дзецям прапаноўваюць сшыткі з расійскім гербам і сцягам на вокладцы.

І ў мяне з гэтай нагоды некалькі пытанняў. Можа быць, Беларусь ужо ўвайшла ў склад Расіі? Калі не, то няўжо беларускія вытворцы не ў стане забяспечыць айчынныя крамы сшыткамі з нацыянальнай сімволікай? У рэшце рэшт, дзе патрыятычнае выхаванне моладзі? Бо, гледзячы на тое, што нашым дзецям прапаноўваецца, не зусім і зразумела, у якой краіне жывём.

Віктар ШПАК. *Фота аўтара.*

ЖИЗНЬ КАК ОНА ЕСТЬ

Не уезжать же за границу...

В Солигорске, где самая высокая средняя зарплата по Беларуси, достаточно много семей, для которых собрать ребенка в школу в материальном плане не проблема.

Но в городе немало и таких семей, которые входят в те 48 процентов трудящихся страны, чья зарплата 800 рублей и меньше.

Алексей – строитель. На руки чистыми он получает в месяц 700 с небольшим хвостиком. Работа жены связана со сферой услуг, ее заработок составляет около 500.

– Учитывая, что мы снимаем квартиру, отдавая за нее хозяину 140 долларов (в эквиваленте), плюс оплата коммунальных, то непосредственно на жизнь нам остается приблизительно 850 рублей. На троих. Поэтому собрать сына в начальную школу было нелегко. Жена что-то умудрялась откладывать с начала лета. Но и то не уложились бы, если бы бабушка с дедушкой не помогли – взяли на себя часть расходов, связанных с приобретением канцелярских товаров, рюкзака, спортивного костюма, рубашки. В общем, жена говорила, что потратили они на это со своих пенсий 130–140 рублей. Ну и мы отдали 370 рублей. Те вещи, что купили сыну для школы, не самого высокого уровня и качества.

Алексей в раздумье: чтобы улучшить финансовое положение семьи, нужно искать новую работу. Уехать на заработки за границу? Не хочется оставлять семью даже на время, хотя этот вариант все чаще приходит ему в голову. Именно проблемы, связанные с подготовкой сына к школе, в этом году укрепили его в мысли, что необходимо срочно искать выход для улучшения качества жизни семьи.

Лариса НАСАНОВИЧ.
г.Солигорск.

ПРЭЦЭДЭНТ

Рух «За Свабоду» вылучаць кандыдатаў у дэпутаты будзе на канферэнцыі

Дата яе правядзення ўжо вызначана – 28 верасня. Але ў адпаведнасці з выбарчым заканадаўствам грамадскія аб'яднанні ў нашай краіне не маюць такога права: вылучаць кандыдатаў у дэпутаты могуць толькі партыі і працоўныя калектывы.

– Навошта ствараць прэцэдэнт, ведаючы якім будзе вынік? – з такім пытаннем мы звярнуліся да старшыні руху Юрася Губарэвіча.

– Сапраўды, заканадаўства ўводзіць абмежаванні для грамадскіх аб'яднанняў, але акрамя Выбарчага кодэкса ёсць Канстытуцыя, – кажа палітык. – У прыватнасці, у артыкуле 69 Асноўнага закона сцвярджаецца, што права вылучэння кандыдатаў у дэпутаты належыць грамадскім аб'яднанням, працоўным калектывам і грамадзянам у адпаведнасці з законам. Ёсць артыкул 5, у якім таксама празрыста запісана, што грамадскія аб'яднанні бяруць удзел у выбарах. То бок Канстытуцыя нам гэта дазваляе, і наша задача, абапіраючыся на Канстытуцыю, рэалізаваць права на вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў.

Канешне, мы можам прагназаваць, якой будзе рэакцыя ўлад, – хутчэй за ўсё, забарона, нашых кандыдатаў не зарэгіструюць, і, натуральна, ім прыйдзецца збіраць подпісы, каб балатавацца на выбарах. Але мы такім чынам уздымаем праблему, якой больш за 20 гадоў, і нечакана можам атрымаць саюзнікаў нават з боку праўладных рухаў: прадстаўнікоў "Белай Русі" таксама не рэгіструюць як вылучэнцаў ад грамадскай арганізацыі.

– Але іх рэгіструюць ад працоўных калектываў… Калі вашых прадстаўнікоў, вылучаных на канферэнцыі, не зарэгіструюць – што далей?

– Будзем звяртацца ў суд, і няхай нам патлумачаць, чаму ў краіне не дзейнічае Канстытуцыя.

– Сколькі сяброў руху плануюць удзельнічаць у выбарах?

– На дадзены момант у спісе больш за 30 чалавек, але, думаю, людзі яшчэ дададуцца. Ахопім не толькі Мінск, у кожнай вобласці будзе кандыдат ад руху "За Свабоду".

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

ВЫБАРЫ

Тры прадстаўнікі апазіцыі…

У Гродзенскай вобласці сфарміравалі склад абласной і 13 акруговых выбарчых камісій па выбарах у Палату прадстаўнікоў.

Ад апазіцыйных структур у склад абласной патрапіў толькі адзін прадстаўнік – **Дзмітрый Рыжы**, сябра Беларускай партыі левых "Справядлівы свет", якую ўзначальвае Сяргей Калякін. Рыжы, дарэчы, быў членам камісіі і на прэзідэнцкіх выбарах 2016 года. Усяго на 13 месцаў у склад абласной камісіі было вылучана 20 кандыдатур.

У 13 акруговых камісій было вылучана 219 прадстаўнікоў на 169 месцаў. Ад апазіцыйных структур уключаны тры вылучэнцы: **Святлана Руміна** (БПЛ "Справядлівы свет"), **Міхаіл Караткевіч** (БПЛ "Справядлівы свет") і **Станіслаў Бокіш** (БСДП "Грамада").

Як афіцыйна агучвалася, асноўнымі крытэрыямі адбору кандыдатаў былі дзелавыя і асабістыя якасці асоб, аналітычны склад розуму, аўтарытэт сярод падначаленых служачых, досвед работы ў камісіях мінулых выбараў, устойлівасць у дасягненні пастаўленых задач, камунікатыўнасць, камунікабельнасць, тактоўнасць. Традыцыйна гэтым якасцям не адпавядалі прадстаўнікі ад БНФ "Адраджэнне", руху "За Свабоду", Аб'яднанай грамадзянскай партыі – ніводны іх вылучэнец у склад камісій не трапіў.

Кіраўнік Гродзенскай арганізацыі Партыі БНФ **Вадзім Саранчукоў**, які прысутнічаў на пасяджэнні падчас фарміравання абласной і акруговых выбарчых камісій, заўважыў "Народнай Волі", што падобных вынікаў яны чакалі. *"Было відавочна, што кандыдатуры, якія павінны былі ўвайсці ў склад выбарчых камісій, ужо зацверджаны, і сябры прэзідыума Гродзенскага аблсавета і Гродзенскага аблвыканкама ведалі, за каго трэба галасаваць,* – перакананы Саранчукоў. – *А гэта ўжо ў самым пачатку выбараў сведчыць аб тым, якімі яны будуць"…*

Міхал КАРНЕВІЧ.

ИНИЦИАТИВА

«Робім разам»

Сделаем «Билево» зеленым!

«Билево» – новый микрорайон на востоке Витебска. Он и сейчас продолжает интенсивно застраиваться. Новое жилье – это, конечно же, хорошо. Но насколько микрорайон удобен для жизни?

– *У нас очень остро стоит проблема озеленения,* – почти в один голос говорят местные жители. – *Если проедетесь по улицам Богатырева, Баграмяна, Актеров Еременко, Генерала Ивановского, то увидите сплошные ряды домов. Кругом – один камень. Людям негде нормально отдохнуть, подышать свежим воздухом. А ведь среди нас много сторонников здорового образа жизни! В общем, район уплотняется – а новых деревьев никто не высаживает!.*

Поэтому Витебская команда «Говори правду» и начала проект «Робім разам» за озеленение микрорайона «Билево».

– *Сегодня мы живем в каменных джунглях,* – говорит ее лидер Олег Квятинский. – *Во многих жилых массивах Витебска мало деревьев, нет полноценных места для отдыха. При этом городские власти еще хотят вырубать парки и строить на их месте новострои-церкви. Производится уплотнение – строительство зданий среди других на месте зеленых зон. А страдаем из-за него мы. Люди переживают за свое здоровье и желают лучшего своему городу.*

Витебская команда «Говори правду» хочет изменить ситуацию. И начать озеленение с микрорайона «Билево».

– *Мы не требуем невозможного – высадить огромный лесопарк или сделать аллеи с роскошными фонарями,* – говорит Олег Квятинский. – *Наша цель – добиться высадки деревьев на дворовых и междворовых территориях. Чтобы у жителей не возникало ощущения «каменных джунглей», а жизненная среда стала более комфортной. Также рядом с микрорайоном есть пустырь, который нуждается в озеленении. Более детальный проект мы готовы обсудить с властями города.*

Команда «Робім разам» уже составила обращение в Витебский горисполком. На этой неделе начнется сбор подписей жителей микрорайона за озеленение. Также планируется провести собрание жителей по вопросам озеленения и благоустройства.

– *А 8 сентября команда «Говори правду» проведет в Витебске «Школу ответственного собственника». Все желающие смогут узнать, как сделать свой дом, свой двор или свой район более комфортными для жизни. Пора брать ответственность за комфортную среду обитания в свои руки!* – заключает Олег Квятинский.

Андрей ИГНАТОВИЧ.

Зарегистрироваться на занятия «Школы ответственного собственника» в Витебске: https://www.facebook.com/604009802958623/posts/3589128944446679/, https://vk.com/wall-15967028_15729

Беларусь – краіна магчымасцяў

Платформа Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Грамады) да выбараў 17 лістапада 2019 года ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь сёмага склікання

За свабоду, справядлівасць, салідарнасць

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) пераканана, што будучыня Беларусі заключаецца ў пабудове грамадства на прынцыпах свабоды, сацыяльнай справядлівасці і салідарнасці.

Свабода – гэта права любога чалавека быць вольным у вызначэнні свайго лёсу, вольным у выбары, вольным ад палітычнага, адміністрацыйнага і эканамічнага прымусу. Свабода – гэта баланс інтарэсаў асобы, грамадства і дзяржавы.

Справядлівасць (роўнасць) – роўнасць грамадзян перад законам, роўныя правы на годныя чалавечыя ўмовы жыцця незалежна ад паходжання, сацыяльнай, этнічнай, рэлігійнай, палітычнай і палавой прыналежнасці, роўныя магчымасці для раскрыцця сваёй індывідуальнасці і самарэалізацыі.

Салідарнасць – узаемадзеянне паміж грамадзянамі і грамадскімі групамі для дасягнення агульнага дабрабыту і дабрабыту кожнага чалавека. Гэта кампраміс паміж інтарэсамі розных сацыяльных, нацыянальных, палітычных, рэлігійных груп грамадзян як аснова грамадзянскага міру і нацыянальнай згоды. Гэта павага да людзей сталага веку, жанчын, людзей з інваліднасцю.

За свабодныя выбары

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) выступае за правядзенне адкрытых, галосных, свабодных і справядлівых выбараў. Мы лічым, што любая змена ўлады павінна адбывацца мірным эвалюцыйным шляхам выключна праз інстытут выбараў.

Адсутнасць рэальных выбараў у Беларусі супярэчыць дэмакратычнаму і эканамічнаму развіццю краіны, не ўлічвае інтарэсы ўсіх груп грамадзян і геапалітычны еўрапейскі выбар грамадзянак і грамадзян Беларусі.

БСДП выступае за прыняцце новай рэдакцыі Канстытуцыі на аснове Канстытуцыі 1994 года. Мы бачым Беларусь парламенцкай рэспублікай, дзе парламент з'яўляецца сапраўдным заканадаўчым органам, у склад якога ўваходзяць прадстаўнікі розных палітычных партый, а дэпутаткі і дэпутаты абраны па змешанай прапарцыянальна-мажарытарнай сістэме.

БСДП выступае за аднапалатны парламент, увядзенне новага адміністрацыйнага дзялення ў Рэспубліцы Беларусь і ўтварэнне 18 акруг замест 6 абласцей.

БСДП выступае за далучэнне Беларусі да Еўрапейскай хартыі аб мясцовым самакіраванні. Замест прэзідэнцкай вертыкалі ўлады БСДП прапануе ўвядзенне інстытута мясцовага самакіравання з выбарамі кіраўнікоў гарадоў і раёнаў. У вёсках мэтазгодна выбіраць стараст.

БСДП выступае за ўвядзенне практыкі правядзення электронных кансультацыйных рэферэндумаў нацыянальнага і мясцовага значэння.

За сацыяльную дзяржаву

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) лічыць, што дзяржава павінна быць адказнай за лёс сваіх грамадзян і клапаціцца пра іх.

У цэнтры нашай палітычнай ідэалогіі стаіць чалавек. Менавіта чалавек, а таксама яго патрэбы, а не капітал з яго палітычнымі і эканамічнымі элітамі для нас з'яўляюцца найважнейшай каштоўнасцю.

БСДП выступае за бясплатную дзяржаўную і даступную медыцыну, адукацыю, бясплатнае сацыяльнае абслугоўванне грамадзян. Прафесіі медыкаў і педагогаў павінны стаць прэстыжнымі: усім, хто працуе ў сферы аховы здароўя і на ніве адукацыі, неабходна павысіць заробкі, даць мэтавыя субсідыі на набыццё жылля і іншыя сацыяльныя гарантыі.

Кожны грамадзянін мае права на атрыманне дастойных заробкаў, пенсій, сацыяльнай дапамогі і дапамогі па беспрацоўі. У страхавы стаж павінны быць вернуты час службы ў войску, вучобы ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах, знаходжанне ў адпачынку па доглядзе за дзіцем да ўзросту да трох гадоў, а таксама па доглядзе за інвалідамі, бо ўся пералічаная праца з'яўляецца грамадска карыснай.

БСДП выступае за роўны пенсійны ўзрост для жанчын і мужчын і лічыць выхад іх на пенсію аптымальным у 60 гадоў. Выхад на пенсію ў больш старэйшым узросце можа быць абумоўлены толькі павелічэннем працягласці жыцця. БСДП выказваецца за ранейшы выхад на пенсію жанчын, якія нарадзілі і выхавалі трох і болей дзяцей, а таксама за прыбаўку гэтым жанчынам да пенсій. БСДП выступае за паступовы пераход да накапляльных пенсійных фондаў, якія фарміруюцца за кошт адлічэнняў працадаўцаў, гарантый дзяржавы і ўласных адлічэнняў работніка.

БСДП выступае за ўвядзенне сістэмы прагрэсіўнага падаткаабкладання, калі падатак будзе залежаць ад узроўню даходаў. БСДП лічыць мэтазгодным увядзенне падатку на раскошу для ўласнікаў элітных жылля, аўтамабіляў, а таксама іншай рухомай і нерухомай маёмасці.

Усім ліквідатарам аварыі на Чарнобыльскай АЭС, ветэранам баявых дзеянняў на тэрыторыі іншых дзяржаў, а таксама ганаровым донарам павінны быць вернуты сацыяльныя гарантыі. Для пенсіянераў ва ўзросце "70+" і дзяцей ва ўзросце да трох год лекі павінны выдавацца бясплатна.

За абарону правоў працоўных

БСДП прадстаўляе палітычныя інтарэсы людзей наёмнай працы. Незалежныя прафсаюзы, якія аб'ядноўваюць у сваіх шэрагах людзей наёмнай працы, павінны рэальна адстойваць правы членаў сваіх арганізацый, а для гэтага ў краіне павінен працаваць закон. Сацыял-дэмакраты выступаюць за моцныя незалежныя прафсаюзы, мэта якіх – сапраўдная абарона правоў працоўных.

БСДП выступае за вяртанне рэальнай трыпартыцкай сістэмы (заключэнне тарыфных і генеральных пагадненняў паміж прафсаюзамі і наймальнікамі пры пасрэдніцтве дзяржавы), БСДП выступае за прасоўванне каштоўнасцяў калектыўных дамоў і падтрымлівае намеры наймальнікаў і працоўных цывілізавана дамаўляцца аб кошце працы і ўмовах працы на ўсіх узроўнях праз заключэнне калектыўных дамоў, што будзе на карысць усім бакам трыпартызму, за тое, каб інтарэсы працоўных прадстаўлялі прафсаюзы.

БСДП выступае за рэформу сістэмы найму (кантрактнай сістэмы) і, як наступства гэтага, за адмену прэзідэнцкіх дэкрэтаў, якія парушаюць правы працоўных і накіраваны супраць працоўнага чалавека. Абавязковыя кантракты павінны заключацца выключна з кіраўнікамі дзяржаўных прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, дзяржаўнымі служачымі і іншымі вызначанымі спісам спецыялістамі.

БСДП лічыць, што мінімальны памер аплаты працы мусіць вызначацца з улікам эканамічнай сітуацыі, а разрыў паміж мінімальнай платай і сярэднім заробкам павінен скарачацца. БСДП выступае за тое, каб мінімальны заробак і пагадзінная аплата працы фарміраваліся з разлікам на сям'ю, работніка, а не на аднаго чалавека.

Памер дапамогі па беспрацоўі павінен складаць не больш за 60% ад заробку, які грамадзянка ці грамадзянін атрымлівалі на апошнім месцы працы, але не больш за сярэдні па краіне. Дадзеная дапамога павінна ў такім памеры выплачвацца на працягу года.

БСДП пераканана, што праца павінна быць правам, а не абавязкам, а заробку павінна хапаць не толькі на ежу і аплату камунальных паслуг, але і на творчыя інтарэсы, самаадукацыю, хобі, культурны адпачынак і г.д.

За новыя працоўныя месцы

БСДП пераканана, што асноўнымі праблемамі, якія павінны быць вырашаны ў краіне, з'яўляюцца стварэнне новых працоўных месцаў, стварэнне ўмоў для дыстанцыйнай працы і адукацыі, спрашчэнне ўмоў для пачатку і вядзення бізнесу.

БСДП выступае ў падтрымку чацвёртай прамысловай рэвалюцыі (Індустрыя 4.0), якая павінна вызваліць чалавека ад цяжкай фізічнай працы, абараніць яго ад няшчасных выпадкаў на вытворчасці, даверыць руцінную працу робатам, знізіць колькасць працоўных гадзін на тыдзень для рабочых без скарачэння памеру іх заробкаў.

БСДП лічыць, што новыя працоўныя месцы павінны стварацца ў сферы абслугоўвання (IT-галіна, лагістыка, арганізацыя грамадскага харчавання), сферы развіцця чалавечага патэнцыялу (медыцына, адукацыя, культура, ЖКГ), сферы арганізацыі турызму і адпачынку, прыватнага і сацыяльнага прадпрымальніцтва, а таксама інвестыцый у новыя сучасныя тэхналагічныя вытворчасці (высокатэхналагічныя вытворчасці ў сферах электронікі, оптыкі, біяінжынерыі, нанавытворчасці і абароннай прамысловасці).

Стратныя і датацыйныя прамысловыя і сельскагаспадарчыя прадпрыемствы павінны спыніць працу праз сваю неэфектыўнасць і нізкія заробкі, якія не забяспечваюць работнікам і іх сем'ям годнае існаванне. Неабходна спыніць датацыі стратных дзяржаўных прадпрыемстваў, аслабіць умяшальніцтва дзяржавы ў сферу эканомікі, паэтапна скараціць долю дзяржаўнай уласнасці.

Працэс прыватызацыі павінен адбывацца адкрыта, а грамадзянкі і грамадзяне павінны мець права на набыццё акцый прадпрыемстваў, якія падлягаюць прыватызацыі, праз рынак каштоўных папер. Работнікам прадпрыемстваў, якія прыватызуюцца, гарантуецца ўдзел у прыватызацыі на льготных умовах.

БСДП выступае за развіццё малога бізнесу і прадпрымальніцтва, лібералізацыю бізнесу і аўтаматызацыю бізнес-працэсаў, ліквідацыю ненатуральных манаполій. Павінны быць спынены дзяржаўныя і недзяржаўныя наборы з прадпрымальнікаў, а працэс вядзення бізнесу неабходна дэбюракратызаваць.

БСДП выступае за ўвядзенне льготнага перыяду для новых беларускіх камерцыйных кампаній і інвестараў на працягу трох гадоў, а таксама бязвыплатную перадачу пустуючых памяшканняў і будынкаў камерцыйным арганізацыям.

БСДП выступае за амністыю капіталу для малога і сярэдняга бізнесу і ўвядзенне 10-гадовага перыяду беспраўдзачнай працы для інвестараў. Гэтая мера накіравана на структурныя рэформы і вывад бізнесу з ценю, спыненне працы на шэрых і чорных схемах. Пры гэтым легалізацыя капіталу не датычыцца кіраўнікоў дзяржаўных прадпрыемстваў, дзяржаўных служачых і дэпутатаў.

БСДП выступае за распрацоўку новага закона аб зямлі, які будзе рэгуляваць узаемаадносіны землеўладальнікаў з дзяржавай. На падставе гэтага закона зямля становіцца прыватнай уласнасцю з поўнымі абмежаваннямі для замежнікаў. У адпаведнасці з новым законам зямля здаецца ў арэнду, прадаецца, закладаецца ў банку і з'яўляецца аб'ектам куплі-продажу. Не могуць перадавацца ў прыватную ўласнасць азёры, лясы, часткі рэк.

За даступнае жыллё

БСДП выступае за тое, каб кожная сям'я мела права на дзяржаўную дапамогу для набыцця першага жылля.

Грамадзянкі і грамадзяне, якія пражываюць у дамах, у выпадку прызнання іх аварыйнымі, павінны быць перасялены ў сучаснае арэнднае жыллё з правам яго прыватызацыі на льготных умовах. Ніхто не мае права выселіць чалавека з жылля без прадастаўлення яму іншага сталага месца жыхарства.

БСДП выступае за будаўніцтва новых дамоў і магчымасць прыватызацыі арэнднага жылля. Мы лічым, што на працягу 10 гадоў у краіне павінна быць пабудавана мінімум 500 тысяч арэндных кватэр ва ўсіх населеных пунктах. Тэмпы і высокая якасць будаўніцтва мусяць быць забяспечаны за кошт выкарыстання новых будаўнічых тэхналогій і матэрыялаў.

БСДП выступае супраць ушчыльнення старых мікраараёнаў новымі будынкамі, а таксама за стымуляванне індывідуальнага домабудаўніцтва ў прыгарадах беларускіх гарадоў.

Павінна быць ліквідавана рэгіянальная дыспрапорцыя ўмоў пражывання грамадзянак і грамадзян.

За развіццё транспарту і камунікацый

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) лічыць, што адной з найважнейшых праблем сучаснай Беларусі з'яўляецца неразвітая транспартная камунікацыя і адсутнасць прыдарожнага сэрвісу.

Сучасны стан дарог у гарадах і вёсках выклікае нараканне, бадай, кожнага аўтаўладальніка. Вырашэнню дадзенага пытання дзяржава не надае належнай увагі. Уведзены "транспартны падатак" на аўтаўладальнікаў не спрыяе хуткаму аднаўленню дарожнага пакрыцця. Большую несправядлівасць дадзенага падатку адчуваюць пенсіянеры, людзі з інваліднасцю і іншыя грамадзяне, якія маюць уласныя аўтамабілі, аднак карыстаюцца імі выключна ў летні сезон. Мы выступаем за скасаванне "транспартнага падатку".

БСДП лічыць, што дарожна-транспартная сетка павінна фарміравацца з улікам новага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага дзялення. Добрыя, якасныя дарогі павінны звязваць усе населеныя пункты ў Беларусі з цэнтрамі новых акруг.

БСДП выступае за перагляд нарматываў па будаўніцтве і рамонце дарог з разлікам на тое, што мінімальны гарантыйны тэрмін іх эксплуатацыі павінен складаць для агульнарэспубліканскіх дарог (моцна нагружаных) не менш за 15 гадоў, рэгіянальных (якія з'ядноўваюць гарады) – не менш за 10 гадоў, астатніх – не менш за 7 гадоў.

За экалагічную Беларусь

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада) выступае за ўвядзенне прынцыпаў "зялёнай эканомікі".

БСДП выступае за выкарыстанне ў прамысловасці новых матэрыялаў, прадуктаў і аднаўляльных крыніц энергіі, а таксама арганічную сельскую гаспадарку, арганічную вытворчасць, экатурызм, экалагічнае выхаванне насельніцтва, сартаванне адходаў і іх рэцыкляцыю.

Беларусь як краіна, якая найбольш пацярпела ад наступстваў Чарнобыльскай катастрофы, павінна адмовіцца ад будаўніцтва атамнай станцыі ў Астраўцы і працягваць адпавядаць статусу бяз'ядзернай краіны. Ворныя землі, якія маюць узровень забруджвання радыенуклідамі больш за 15 Бк/км², не павінны выкарыстоўвацца для сельскагаспадарчых патрэб.

БСДП выступае за развіццё альтэрнатыўных відаў энергетыкі (энергія сонца, ветру, рэк, біяэнергетыка), скарачэнне нафтагазавай залежнасці, дыверсіфікацыю пастаўкі энерганосьбітаў, а таксама за паступовую замену аўтамабіляў, матацыклаў і скутараў з дызельнымі і бензінавымі рухавікамі на электрычныя.

Усе новыя мікрараёны павінны праектавацца з улікам мэтаў устойлівага развіцця. Нашы гарады і прыгарады павінны быць адаптаваны да ровараў. У гарадах і прыгарадах павінна быць створана інфраструктура для парковак і гаражоў для ровараў, а таксама павінны з'явіцца роварныя святлафоры.

За рэальны дзяржаўны статус беларускай мовы, развіццё культуры і дэідэалагізацыю грамадства

БСДП выступае за практычнае забеспячэнне працэсу пашырэння ўжывання беларускай мовы і вяртанне яе ва ўжытак у дзяржаўных органах улады, сістэме адукацыі, сродках масавай інфармацыі, рэкламе.

БСДП выступае за трансляцыю дзіцячых тэлеперадач на беларускай і замежных мовах.

Усе дзяржаўныя і адукацыйныя ўстановы, арганізацыі і прадпрыемствы павінны пазбавіцца штатных ідэолагаў. Ідэалогія ў краіне павінна будавацца на плюралізме ідэй, а не дзяржаўнай ідэалогіі. У краіне павінна быць вызначана нацыянальная ідэя, якая павінна стаць асновай нацыянальнай палітыкі дзяржавы.

БСДП выступае за павышэнне заробкаў работнікам культуры, падтрымку музейнай справы, адраджэнне беларускіх замкаў, пошук і вяртанне гістарычных каштоўнасцяў з замежжа.

Беларусь для маладых

БСДП лічыць, што выхаванне моладзі павінна быць адным з прыярытэтных напрамкаў дзяржаўнай палітыкі.

БСДП выступае за ўвядзенне новых школьных прадметаў "Дэмакратыя" і "Правы чалавека". Школа павінна пакласці канец функцыянальнай непісьменнасці і выхоўваць з дзяцей і падлеткаў грамадзян, якія ведаюць свае грамадзянскія, палітычныя, сацыяльныя, эканамічныя і культурныя правы і абавязкі.

БСДП выказваецца за дэпалітызацыю, дэідэалагізацыю і дэклерыкалізацыю навучальных устаноў, за вывядзенне са школ, ССНУ і ВНУ структур палітычна, ідэалагічна і рэлігійна арыентаваных дзіцячых і маладзёжных аб'яднанняў.

БСДП выступае за бясплатную адукацыю ў дзяржаўных навучальных установах. БСДП падтрымлівае прыватную ініцыятыву ў галіне адукацыі і лічыць, што прыватныя школы, каледжы і ўніверсітэты таксама павінны існаваць пры ўмове адпаведнасці іх дзейнасці дзяржаўным і міжнародным стандартам у рамках Балонскага працэсу.

Кожны выпускнік сярэдняй спецыяльнай навучальнай установы і ВНУ павінен імкнуцца да валодання беларускай мовай і адной ці дзвюма замежнымі.

БСДП лічыць, што найбольш эфектыўным сродкам прадухілення дзіцячай і падлеткавай злачыннасці з'яўляецца павышэнне жыццёвага ўзроўню грамадзянак і грамадзян, добрая адукацыя, занятасць у вольны час, гарантыя першага месца працы, магчымасць далейшага выбару працы ў адпаведнасці са здольнасцямі і схільнасцямі.

БСДП выступае за павышэнне стаўкі (акладу) настаўнікам да ўзроўню сярэдняга заробку ў прамысловасці, а выкладчыкам ВНУ і ССНУ – за павышэнне стаўкі (акладу) да памеру 1,5 сярэдняга заробку ў прамысловасці.

За ваенны нейтралітэт

БСДП выступае за скасаванне дамовы арэнды на размяшчэнне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь двух замежных ваенных аб'ектаў: 43-га вузла радыёсувязі "Вілейка" ВМФ Расіі і радыёлакацыйнай станцыі "Волга" пад Ганцавічамі.

БСДП лічыць, што скасаванне дамовы арэнды з Расіяй аб размяшчэнні яе ваенных аб'ектаў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь дасць магчымасць зрабіць крок да практычнай рэалізацыі закладзенага ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь прынцыпу аб ваенным нейтралітэце краіны і будзе садзейнічаць зніжэнню напружанасці ў рэгіёне.

У статусе ваенна нейтральнай краіны Рэспубліка Беларусь можа выступаць не толькі рэальным пасрэднікам, але і сапраўдным міратворцам паміж канфліктуючымі краінамі.

За нашых кандыдатаў

БСДП звяртаецца да грамадзянак і грамадзян Беларусі, якія адчуваюць сваю палітычную адказнасць за будучыню краіны і прыйдуць на выбарчыя ўчасткі прагаласаваць у асноўны дзень выбараў за нашых кандыдатак і кандыдатаў.

ПАЗІЦЫЯ

Створым БУДУЧЫНЮ разам!

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Калі людзі хочуць пераканацца, што ў нас няма сапраўдных дэмакратычных выбараў, – мы прапануем ім увайсці ў склад участковых выбарчых камісій альбо стаць назіральнікамі і на свае вочы ўбачыць, як адбываецца так званае волевыяўленне народа. Калі чалавек пераканаецца ў гэтым, то ён данясе гэтую інфармацыю да ўсяго свайго атачэння і расплюшчыць вочы тым, хто яшчэ давярае сённяшнім уладам.

– Ці лічыце, што людзі адгукнуцца на ваш заклік?

– Калі яны хочуць змен, калі хочуць жыць у нармальнай еўрапейскай дэмакратычнай краіне са стабільным заканадаўствам і правамі чалавека, то так, абавязкова адгукнуцца.

Грамадства ў цэлым ужо апярэджвае ў сваім развіцці нашу ўладу. Улада толькі тое і робіць, што спрабуе стрымаць развіццё грамадства сваімі законамі.

За гады незалежнасці людзі навучыліся адпачываць, вандраваць, лічбалізавацца, нехта самастойна накапіў свой капітал і навучыўся вызначаць, што не так у Беларусі. Акрамя таго, на змену "гома савецікусу" прыходзіць зусім іншы чалавек з зусім іншымі каштоўнасцямі і патрабаваннямі па пірамідзе Маслоў.

Як бы ўлада ні спрабавала стрымаць гэтыя працэсы – яны незваротныя: ідзе глабалізацыя і еўрапеізацыя натуральным чынам. Калі да гэтага далучыць дзяржаўныя тэлеканалы, праз тры месяцы Беларусь стане не расійскай калоніяй і не запаведнікам Савецкага Саюза, а нармальнай краінай са сваім тварам і асаблівасцямі.

Аўтарытарны рэжым не дае беларусам узняцца ў поўны рост і ганарліва ўзняць галаву. Аднак гэта далёка не азначае, што так будзе заўсёды. Працэсы ўжо пайшлі, і тым, хто трымае ўладу, надышоў час задумацца не як яе ўтрымаць праз гвалт, а як сысці без фатальных наступстваў для сябе, бо выплеск усіх эмоцый і пазіцый звычайна адбываецца ў парламенце і мясцовых Саветах, а не на плошчах і мітынгах. Плошча – гэта крайняя форма. Чым даўжэй у нас няма ўключэння грамадзян у працэс прыняцця рашэнняў і прадстаўлення іх інтарэсаў палітычнымі арганізацыямі, тым хутчэй накопліваецца крытычная маса. Калі яна выбухне, нам нічога не застанецца, як далучыцца да гэтага.

За апошнія паўтара года мы зрабілі шмат чаго: намі распрацавана канцэпцыя рэформы судовай сістэмы, падрыхтаваны свой праект Канстытуцыі, пры Мінюсце ішла праца над законапраектам "Аб палітычных партыях" (БСДП была ўключана ў рабочую групу), удзельнічалі ў распрацоўцы змяненняў Выбарчага кодэкса разам з іншымі партыямі, прапанавалі змяніць заканадаўства аб сацыяльна небяспечным становішчы дзяцей (пасля нашых прапаноў адбыліся вельмі карысныя змены), ідзе праца над рэформай пенсійнай сістэмы, а таксама неўзабаве пачнецца праца над законапраектам па ўвядзенні інстытута амбудсменства (адказных за захаванне правоў чалавека ў Беларусі). Ёсць напрацоўкі па іншых напрамках.

Калі людзі гатовы браць удзел у гэтай працы і дзяліцца сваім бачаннем рэформаў, то мы будзем рады іх выслухаць, прыняць іх прапановы, уключыць іх напрацоўкі ў свае праграмныя дакументы.

Беларусь павінна стаць краінай магчымасцяў, і БУДУЧЫНЮ мы павінны ствараць разам!

– Як думаеце, ці прапусціць улада каго-небудзь з вашай партыі ў дэпутаты?

– Я не думаю, што гэта здарыцца. За ўвесь час нашага існавання мы яе не хвалілі і не падыгрывалі ёй. Мы называлі рэчы сваімі імёнамі і не спрабавалі паказаць, што аўтарытарны рэжым – гэта брэнд. Гэта дыягназ для палітычнай сістэмы, які варта лячыць. Кажу гэта не толькі як палітык, аднак і як палітолаг.

Шмат хто спрабуе спадабацца ўладзе і паказаць сваю прыхільнасць да яе, быць такім вегетарыянскім апазіцыянерам ці адкрытым спарынг-партнёрам. Некаторыя робяць усё, каб спадабацца і быць прынятым у гэтую сістэму, аднак усё гэта выглядае крывадушна.

Людзі ўсе гэтыя заігрыванні бачаць, і гэта не спрыяе ўмацаванню іміджу ні чалавека, ні яго арганізацыі.

Найлепшая пазіцыя – адкрытая пазіцыя, і мы прытрымліваемся вызначанага курса!

Падтрымаць Беларускую сацыял-дэмакратычную партыю (Грамаду) можна, ахвяраваўшы сродкі на партыйны рахунак.

Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Грамада)
УНП102310714.
ЦБУ №529 ААТ "АСБ "Беларусбанк",
бягучы (разліковы) рахунак №BY73AKBB30150915300115500000 (код валюты 933).
г.Мінск, пр-т Незалежнасці, 56. БІК AKBBBY2X
+375-29-743-51-52.

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Квіты

– Што б ты, сябрук, сказаў,
Калі б празнаў,
Што я з тваёю жонкай пераспаў? –
Спытаўся неяк Хведар у Мікіты:
– Сказаў бы я,
Што мы з табою квіты…

Для шчасця многа трэба

– З табою, любы мой, бурліва,
Шчасліва жыць хачу!
– Ды ну!
Калі ты будзеш жыць шчасліва,
Дык доўга я не працягну…

Усё адно

Пайсці служыць
І верыць, што дзяўчына
Цябе аж цэлы год чакаць павінна?
Ды гэта, маладзёны, ўсё адно,
Што выстаўць на вуліцы віно!

Доўг

– Мужчына! –
У вачах яе сарказм. –
Вы будзеце павінны мне аргазм.
Падумала крыху і парашыла:
– Вы можаце аддаць свой доўг
грашыма…

А хто ў кватэры?

Знаёмаму я пазваніў тэрміново:
– Алё! То кватэра Сяргея Пятрова?
Жахлівым становішча стала, калі
Пачуў я:
– Не знаем. Мы толькі прыйшлі…

За якія грахі?

– Мяне, павер, паслаў табе Гасподзь,
А так не аддала б сваёй рукі я!
– Бог сапраўды цябе паслаў мне, хоць
Не разумею, за грахі якія…

Анекдот

– Расказваў каханцы сваёй анекдот,
І раптам з'яўляецца муж-абармот…
– І што? Уцякаў, прыхапіўшы
апратку?
– Другое: расказваць прыйшлося
спачатку.

Апраўданне

– Дзяўчаты, не курыце,
тут жа дзеткі!
– Дык "стрэльнулі" ж у іх мы
цыгарэткі…

Паззія і проза

У маладзёна думак звонкі рой,
І светлыя яны, нібыта промні…
– Ты помніш пацалунак першы свой?
– Я нават мужа першага не помню…

Праз два па сто

Прывакзальны шумны рэстаран.
Дзядзька, мусіць, выпіў цэлы збан.
І афіцыянт пытае хітра:
– Вы яшчэ закажаце паўлітра?
– Выпіў бы…
Шкада вось толькі, што
Мой цягнік якраз праз два па сто.

«ДАЖЫНКІ»

Святкаванне ў Ружанах

У мінулую суботу хлебаробы Брэсцкай вобласці справілі "Дажынкі" ў Ружанах, на тэрыторыі знакамітага палаца Сапегаў, які ў свой час называлі беларускім Версалем. Што ж, пасля напружанай працы на хлебнай ніве можна і прыгожа адпачыць.

(Фото nashkraj.by, belta.by.)

ИЗ ПИСЬМА

Беларуси – облепиховые рощи

Мои родственники живут в Алтайском крае. Когда я бываю в гостях, обращаю внимание на облепиховые рощи. Ценнейшая ягода широко используется в местной фармацевтической промышленности. Из нее изготавливают не только целебное масло, но и чудесный сок, различные кисели, концентрированные средства для пищевой промышленности.

Скажите, а почему в Беларуси кусты и деревца облепихи можно встретить только у отдельных дачников? То же облепиховое масло наша аптечная система закупает у России, хотя у нас есть все условия для выращивания этой полезнейшей и, я считаю, экологически выгодной культуры. На что и обращаю внимание руководства Минсельхозпрода, а также фермеров.

Николай БОРИСИК.

г.Слоним.

ПРЕДЛАГАЮ!

Почитайте Евтушенко

Стремление всё успеть, постоянный цейтнот, который делает нас нервными, дерганными и порой озлобленными, казалось, примета сегодняшнего дня. Я даже завидовала нашим родителям, считая, что они в далекие 1970–1980-е жили в спокойном темпе, не торопясь, получая от простых вещей настоящее наслаждение.

Недавно случайно попало на глаза стихотворение гениального Евгения Евтушенко, датированное 1967 годом. Как актуально оно звучит сегодня!

Предлагаю читателям «Народной Воли» прочесть его и задуматься.

Любовь АШАЦКАЯ.

Минск.

Евгений ЕВТУШЕНКО

***

Проклятье века – это спешка,
и человек, стирая пот,
по жизни мечется, как пешка,
попав затравленно в цейтнот.

Поспешно пьют, поспешно любят,
и опускается душа.
Поспешно бьют, поспешно губят,
а после каются, спеша.

Но ты хотя б однажды в мире,
когда он спит или кипит,
остановись, как лошадь в мыле,
почуяв пропасть у копыт.

Остановись на полдороге,
доверься небу, как судье,
подумай – если не о боге –
хотя бы просто о себе.

Под шелест листьев обветшалых,
под паровозный хриплый крик
пойми: забегавшийся – жалок,
остановившийся – велик.

Пыль суеты сует сметая,
ты вспомни вечность наконец,
и нерешительность святая
вольется в ноги, как свинец.

Есть в нерешительности сила,
когда по ложному пути
вперед на ложные светила
ты не решаешься идти.

Топча, как листья, чьи-то лица,
остановись! Ты слеп, как Вий.
И самый шанс остановиться
безумством спешки не убий.

Когда шагаешь к цели бойко,
как по ступеням, по телам,
остановись, забывший бога, –
ты по себе шагаешь сам!

Когда тебя толкает злоба
к забвенью собственной души,
к бесчестью выстрела и слова,
не поспеши, не соверши!

Остановись, идя вслепую,
о население Земли!
Замри, летя из кольта, пуля,
и бомба в воздухе, замри!

О человек, чье имя свято,
подняв глаза с молитвой ввысь,
среди распада и разврата
остановись, остановись!

1967.

З ЮБІЛЕЕМ!

Калі акампаніруе Цяльцоў – усё будзе на ўзроўні!

Шаноўная "Народная Воля"!

Дазволь з тваіх старонак сказаць некалькі цёплых віншавальных слоў майму даўняму сябру.

Анатоль Барысавіч Цяльцоў – артыст Беларускай дзяржаўнай філармоніі, таленавіты музыкант-баяніст – толькі што адсвяткаваў сваё 70-годдзе. Ён некалі прыехаў вучыцца ў Мінск з Оршы, скончыў Беларускую дзяржаўную кансерваторыю імя А.Луначарскага па класе баяна і тую ж кансерваторыю (толькі яна стала называцца Беларускай акадэміяй музыкі) па спецыяльнасці "опернa-сімфанічнае дырыжыраванне".

У філармоніі адпрацаваў 45 гадоў (!), з іх 24 гады – у дуэце цымбалы–баян. Мы аб'ехалі з ім усю Беларусь, выступалі ў Літве, Германіі, шмат разоў – у Цюмені. Усе канцэрты вяліся па-беларуску.

Віншуючы Анатоля Барысавіча, калегі адзначалі яго высокі прафесіяналізм, арганізаванасць у працы і гатоўнасць дапамагчы маладым салістам у падборы рэпертуару і складанні праграм. Заўважу: сам Анатоль Барысавіч заўсёды ў добрым настроі, яму ніколі не здраджвае пачуццё гумару. Усе ведаюць: калі акампаніруе Цяльцоў – усё будзе на ўзроўні!

Шаноўны Анатоль Барысавіч!

Моцнага табе здароўя! І каб яшчэ доўгія гады ты радаваў нас сваім высокім мастацтвам і чалавечай дабрыней!

Аляксандр ЛЯВОНЧЫК, член Саюза тэатральных дзеячаў, цымбаліст.

ХОЧУ ЗНАТЬ!

Кому принадлежит «Евроопт»?

«Народная Воля» поддерживает свободный диалог со своими читателями. Вот и я решил написать.

Обращаюсь к Вам с предложением: расскажите, если имеется возможность, об истории создания и работе компании «Евроопт». Ведь она, я слышал, имеет более 700 магазинов в Республике Беларусь.

По телевизионным передачам «Удача в придачу» она выглядит богатой и щедрой по отношению к своим покупателям. Это меня и подтолкнуло в 2018 году обратиться к ней с просьбой оказать возможную финансовую помощь в установке памятника основателю и первому князю ВКЛ Миндовгу в первой его столице – городе Новогрудке. Благотворительный счет по сбору средств открыт Новогрудским райисполкомом.

По сложившимся обстоятельствам ООО «Евроторг» удовлетворить мою просьбу был не в состоянии. Вполне возможно. Трудности бывают в любых организациях и предприятиях.

Но когда я иду в магазин или проезжаю около магазинов сети, смотрю передачу "Удача в придачу", у меня появляется желание узнать больше о руководителях «Евроопта». Поэтому пишу это письмо.

Желаю здоровья и успехов в работе всему коллективу редакции «Народной Воли»!

Николай Александрович КАКАРЕКА, постоянный читатель «Народной Воли».

Владельцами крупнейшего ритейлера страны «Евроопт» являются белорусские бизнесмены **Сергей Литвин и Владимир Василько**, они уже давно проживают за границей. В начале 2000-х годов им были предъявлены заочные обвинения по уголовному делу о неуплате таможенных платежей, после чего они были вынуждены эмигрировать.

Совет директоров компании возглавляет **Александр Литвин**. Генеральный директор – **Андрей Зубков**. Они живут в Беларуси.

Не так давно, кстати, с «Евроооптом» был связан большой скандал. Министерство антимонопольного регулирования и торговли обнародовало результаты расследования в отношении компании «Евроторг» – владельца крупнейших в Беларуси сетей розничных магазинов «Евроопт», «Хит!» и других. Ритейлера обвинили в нарушении антимонопольного законодательства – давлении на своих поставщиков, которые должны были обеспечить более высокий уровень цен в других торговых сетях.

Галина РУТ.

ОСТРЫЙ ВЗГЛЯД

Валерий ГОРБАЦЕВИЧ:

«Не должен доход человека быть ниже минимального потребительского бюджета»

Есть в Солигорске шахтер-пенсионер Валерий Горбацевич. В прошлом – один из организаторов и активистов Белорусского независимого профсоюза. С некоторых пор он сосредоточен на том, чтобы обратить внимание людей и различных общественных структур на проблему несоответствия зарплат немалой части работников страны, имеющих детей, с установленным размером минимального потребительского бюджета.

– Если брать во внимание самую низкооплачиваемую категорию работников, получающую минимальную или чуть выше зарплату, или даже те семьи, где один супруг получает 500 рублей, а другой 600–700, то нередко при наличии двоих детей или даже одного ребенка доход на члена семьи получается ниже минимального потребительского бюджета. И тогда люди не только ущемлены в возможностях проведения досуга, но и просто не могут здорово, полноценно питаться, чтобы полностью восполнять энергетические затраты организма. На мой взгляд, это приводит ко многим негативным последствиям, включая такие, как депрессия, ухудшение здоровья, рост преступности, агрессия и отчаяние, – рассуждает **Валерий Горбацевич**. – Этот перекос надо исправлять. Государство должно либо зарплаты людям повышать, либо выплачивать детям те суммы, которые определены минимальным потребительским бюджетом. Это необходимо делать, если мы хотим иметь здоровое оптимистичное население, хорошее будущее для страны, высокую культуру, возможности для самореализации личности, позитивный психологический климат. Я обращался к различным общественным организациям, профсоюзу, оппозиционным политикам с предложением поднять эту проблему для широкого обсуждения. Но глухо. Вероятно, подобный вопрос слишком для них сложен. Но, может, само государство, нынешняя власть озаботятся решением данной проблемы?

Лариса НАСАНОВИЧ.

г.Солигорск.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
3 ВЕРАСНЯ 2019 г.

У СУСЕДЗЯЎ

Мінімальны заробак у Эстоніі вырасце да 578 еўра

У Беларусі нават сярэдні па краіне меншы – у ліпені ён склаў каля 480 еўра, і гэта "брудныя". А што тычыцца мінімальнага, то ён зусім сціплы – 330 рублёў, што па курсе Нацбанка складае каля 143 еўра. З 1 студзеня 2020 года ён вырасце да 375 рублёў (на сёння гэта 162 еўра). А ў Эстоніі мінімальны заробак з 1 студзеня 2020 года можа вырасці з цяперашніх 540 да 578 еўра ў месяц. Адпаведнай дамоўленасці дасягнулі Саюз працадаўцаў і Цэнтральны саюз прафсаюзаў.

Мінімальная пагадзінная стаўка складзе 3,44 еўра.

Паводле ацэнкі прафсаюзаў, мінімальны заробак у Эстоніі – самы высокі ва Усходняй Еўропе, але і цэны там немалыя.

Іван ШЫРОКІ.

ДЫПКУР'ЕР

Пасол Вялікабрытаніі прывезла ў Беларусь сабачак…

Першае паведамленне аб прыбыцці ў Мінск новага кіраўніка дыпмісіі Вялікабрытаніі **Жаклін Перкінс** з'явілася на старонцы брытанскай амбасады ў "Фэйсбуку". Афіцыйная інфармацыя была пададзена як свецкая навіна: на фота прывабная жанчына сярэдніх гадоў у стыльным інтэр'еры песціць двух сімпатычных сабачак. «*Павітайце Пасла Яе Вялікасці ў Рэспубліцы Беларусь Джэкі Перкінс і яе #diplodogs (дыпдогаў) Спаркі і Кэйсіз!*» – паведамлялася ў запісе.

Аказалася, што гэтыя мілыя сабачкі і раней суправаджалі Жаклін Перкінс у яе дыпламатычных камандзіроўках. Да прызначэння ў Мінск, дарэчы, яна была намеснікам кіраўніка брытанскай місіі ў Кувейце (з 2013-га па 2018 год), у розны час таксама працавала ў Міністэрстве замежных спраў і па справах Садружнасці, у Бахрэйне, Егіпце і ААЭ. Жаклін Перкінс – кар'ерны дыпламат з 30-гадовым стажам.

Дарэчы, ужо ў пятніцу Жаклін Перкінс уручыла копіі даверчых грамат міністру замежных спраў Беларусі **Уладзіміру Макею**. «*У ходзе сустрэчы бакі разгледзелі актуальныя пытанні беларуска-брытанскага супрацоўніцтва, сітуацыю ў рэгіёне*», – паведаміў наш МЗС, падкрэсліўшы, што Макей пажадаў Перкінс цікавай і плённай працы ў Беларусі.

Як вядома, да Жаклін Перкінс дыпмісію Вялікабрытаніі ў Беларусі таксама ўзначальвала жанчына – **Фіёна Гіб**. Яна была вельмі прыкметным і актыўным дыпламатам, адкрытым для дыялогу і з афіцыйнымі асобамі, і з апазіцыйнымі палітыкамі, і з грамадскімі актывістамі. Яе місію ў нашай краіне высока ацаніў і афіцыйны Мінск. Перад ад'ездам на радзіму Фіёна Гіб сустракалася з Аляксандрам Лукашэнкам, які падчас сустрэчы заявіў, што столькі, колькі было зроблена за час яе знаходжання і службы ў Беларусі, «*не было зроблена да гэтага часу нікім. Усімі амбасадарамі Вялікабрытаніі не было зроблена*». «*Таму я вам за гэта вельмі ўдзячны*», – прызнаўся беларускі прэзідэнт.

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

ПУЛЬС

Совместные маневры

США и десять стран – членов Ассоциации государств Юго-Восточной Азии (АСЕАН) приступили к первым совместным маневрам на море. В пятидневных учениях, начавшихся в понедельник 2 сентября, участвуют более тысячи человек, а также авиация и 8 военных кораблей.

Основная часть маневров, возглавляемых ВМС США и Таиланда, пройдет в международных водах, включая Сиамский залив и Южно-Китайское море. Учения завершатся в Сингапуре. Время проведения маневров не связано с обострением отношений США и Китая, подчеркнул представитель Министерства обороны Таиланда за несколько дней до их начала.

Иск к Навальному

Секретарь московского отделения «Единой России» Андрей Метельский подал иск к Фонду борьбы с коррупцией (ФБК), его основателю Алексею Навальному и незарегистрированному кандидату в депутаты Мосгордумы Константину Янкаускасу. Подробности иска не сообщаются, кроме того, что заявление связано с защитой чести и достоинства и находится на рассмотрении у судьи.

Фонд борьбы с коррупцией 1 июля опубликовал расследование о родственниках Андрея Метельского. ФБК обнаружил у них недвижимость за границей и в Москве, а также активы на сумму свыше 5,7 млрд рублей.

СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ

Трагедия 1939-го: взгляд через годы

К 80-й годовщине начала Второй мировой войны

В конце августа 1939 года над миром словно взорвалась бомба: еще недавно клеймившие друг друга СССР и Германия неожиданно для всех подписали договор о ненападении. Никто тогда не знал, что к нему прилагался секретный протокол, в котором был зафиксирован раздел между Москвой и Берлином Восточной Европы на сферы влияния. Через неделю Германия вступила в Польшу, а спустя еще 17 дней советско-польскую границу пересекла Красная Армия.

Как и предусматривалось в секретных договоренностях, Польша была поделена между СССР и Германией по линии рек Нарев–Висла–Сан. До сих пор делаются попытки объяснить эту акцию Сталина сугубо заботой о безопасности нашей страны, его стремлением отодвинуть западные границы СССР в преддверии гитлеровской агрессии, прийти на помощь белорусским и украинским братьям, проживавшим в восточных районах Польши и якобы подвергавшимся угнетению. Здесь только часть правды.

Другая, теневая, сторона этой правды долгие годы просто не афишировалась. Речь идет прежде всего о том, что восстановление справедливости по отношению к Белоруссии и Украине соседствовало с территориально-политическим переустройством. Встав на путь раздела добычи с хищником, Сталин стал изъясняться языком ультиматумов и угроз с соседними, особенно малыми, странами.

Для ясности цитата из отчета германского посла в Москве графа Шуленбурга о беседе, состоявшейся у него с Молотовым 10 сентября 1939 года: «*Молотов подошел к политической стороне вопроса и заявил, что советское правительство намеревалось воспользоваться дальнейшим продвижением германских войск и заявить, что Польша разваливается на куски и что вследствие этого Советский Союз должен прийти на помощь украинцам и белорусам, которым угрожает Германия. Этот предлог представит интервенцию Советского Союза благовидной в глазах масс и даст Советскому Союзу возможность не выглядеть агрессором*».

Так все и произошло...

Шатающийся мир

«Великий освободительный поход Красной Армии в Западную Украину и Западную Белоруссию» был предан забвению всего лишь через два года после осуществления, а точнее с 22 июня 1941 года. Замалчивание военных событий 1939 года достигло цели: полную панораму той осени мы уже не восстановим.

Попытаемся восстановить хотя бы фрагменты.

Советско-германский договор о ненападении 23 августа 1939 года потряс всех. На противоположной стороне земного шара ушло в отставку правительство Японии – единственная в истории этой страны отставка из-за договора двух других государств. Тем временем быстро возрастала напряженность между Германией и Польшей.

В последние дни лета большие группы слушателей Академии Генштаба Красной Армии были освобождены от занятий и направлены в Киевский и Белорусский особые военные округа, где, как им сказали, ожидались крупные маневры. Кроме того, был принят еще ряд мер: проведен большой учебный сбор воинов запаса в шести военных округах, задержано увольнение в запас старослужащих, прекращены отпуска, приведены в боевую готовность войска, вооружение и транспорт Белорусского, Киевского особых военных округов и Ленинградского военного округа.

31 августа в Польше началась мобилизация. В этот же день в Москве открылась внеочередная сессия Верховного Совета СССР. Первым делом был ратифицирован договор с Берлином: с большой речью по этому вопросу выступил Молотов. Он дал понять, что инициатором сближения СССР и Германии является сам Сталин: «*Товарищ Сталин бил в самую точку, разоблачая происки западноевропейских политиков, стремящихся столкнуть лбами Германию и Советский Союз. Надо признать, что в нашей стране были некоторые близорукие люди, которые увлеклись упрощенной антифашистской агитацией, забывали об этой провокаторской работе наших врагов*».

И больше ни единого слова о нашей былой антифашистской политике. «Близорукие люди» в СССР были ошеломлены. А дальновидный Вячеслав Михайлович больше не вел не только упрощенной, но и вообще никакой агитации против фюрера – до той самой минуты, когда ему пришлось сообщить советскому народу о неслыханном в истории вероломстве.

Из слов Молотова следовало, что «ненападение» означает не просто нейтралитет, но нечто большее. «*Мы стояли и стоим за дружбу народов СССР и Германии. (Бурные продолжительные аплодисменты.)*».

Сформулировано осторожно. «Дружба между народами» – что ж тут такого? Но не пройдет и месяца, как формулировки станут смелее.

А вот сообщение из Германии, относящееся к тем же примерно часам, когда Верховный Совет аплодировал Молотову: «*Берлин, 1 сентября (ТАСС). Сегодня в 10 часов утра открылось заседание германского рейхстага. Перед собравшимися с большой речью выступил Гитлер. В своей речи Гитлер заявил, что ввиду того, что Польша отклонила германские мирные предложения, больше не имеется путей для мирного разрешения германо-польских спорных вопросов. Гитлер отметил также, что вчера вечером польские регулярные части перешли германскую границу и что сегодня утром германские войска выступили против поляков*».

Что же происходило на самом деле?

Польская армия героически сопротивлялась. Немецкие танковые клинья с большим трудом пробивались вперед, теряя технику и живую силу. Не удалось уничтожить внезапным ударом и польскую авиацию. Дрались окруженные Люблин, Гдыня, Варшава и многие другие города. Все газеты мира обошла фотография, на которой польская кавалерия неслась в атаку на немецкие танки.

События, как в воронку, втягивали миллионы жизней. А фюрер убедительно обосновывал свою долгосрочную мирную политику по отношению к Советскому Союзу: «*Германия и Россия боролись друг против друга в мировой войне, и обе оказались жертвами мировой войны. Это не случится во второй раз...*»

Хотя повсеместно части вермахта под командованием Рундштедта, фон Бока, Клюге, Кюхлера и Рейхенау одерживали победы, они достигались дорогой ценой. Уже 3 сентября посол Германии в Москве Шуленбург обратился к Молотову с просьбой о том, чтобы Красная Армия как можно скорее вошла в восточные области Польши. В те самые восточные области, которые отдавались Советскому Союзу по секретному протоколу договора от 23 августа 1939 года. Причины такой просьбы очевидны: германское командование хотело сковать значительную часть польских войск на востоке и тем самым облегчить решение собственных задач.

Советское руководство выжидало, хотя решение о вводе войск в Западную Белоруссию и Западную Украину было уже принято. К тому же и обстановка в Польше была довольно противоречивой. Несмотря на прогнозы, боевые действия там имели затяжной характер.

В Москве ждали падения Варшавы. Передовые немецкие части уже 9 сентября достигли ее пригородов. В этот же день В.Молотов направил поздравление Шуленбургу: «*Я получил Ваше сообщение о том, что германские войска вошли в Варшаву. Пожалуйста, передайте мои поздравления и приветствия правительству Германской империи*». Поздравления оказались несколько преждевременными – Варшава держалась вплоть до 27 сентября.

Советская сторона форсировала свои военные приготовления. Одновременно шла обработка общественного мнения в Советском Союзе и за рубежом. 14 сентября в «Правде» была опубликована статья «О внутренних причинах поражения Польши». Естественно, особо подчеркивалось бесправное положение 11 миллионов белорусов и украинцев...

С 4 сентября в СССР началась кампания призыва в армию молодежи. Впервые призыв производился на основании нового закона. В Белоруссии и Украине призывали и военнообязанных из запаса. Шесть военных округов приводились в боевую готовность. Простые люди, конечно, не могли быть осведомлены обо всем этом в полной мере, но предчувствие грозных событий висело в воздухе. 11 сентября нарком обороны СССР издал приказ о сосредоточении войск Киевского и Белорусского особых военных округов на западной границе.

В пору, когда листья на деревьях начинали желтеть, война и мир норовили вытеснить друг друга из жизни страны с переменным успехом. 6 сентября 1939 года сияло солнце; во многих городах состоялись большие демонстрации – праздновался Международный юношеский день. В Минске по центру города прошло более 50 тысяч человек. Наверное, человека никогда не перестанет удивлять его же собственная способность пировать во время чумы...

Среди лозунгов ЦК ВЛКСМ к Международному юношескому дню был и такой: «Церковники и сектанты стремятся отравить сознание молодежи ядом религии. Дадим решительный отпор враждебной подрывной работе мракобесов! Шире развернем антирелигиозную пропаганду!» Религия названа ядом, то есть из опиума для народа уже превратилась в цианистый калий...

В это время немецко-фашистские войска завоевывали территорию для Майданека и Освенцима...

Дружба по расчету?

А мы еще жили прежней жизнью, которая скоро покажется утерянным раем. Как написал тогда известный поэт:

Был час обычный, час дневной,
Сентябрьский ветер листья мчал,
Вдруг громче грома над страной
Спокойный голос зазвучал...

Спокойный голос принадлежал Молотову. Он обратился к народу, как кондуктор в трамвае: «Граждане и гражданки!..» Почти двадцатилетний мир закончился. На дворе стоял исторический день 17 сентября 1939 года.

Молодежь, не заставшая предыдущей войны, взрослевшая под могучим пропагандистским прессом, восприняла случившееся возбужденно: вот оно, началось!.. Реакция старших поколений была, конечно, иной. А сами участники событий были заняты делом.

В 2 часа ночи в Кремль был вызван германский посол граф фон Шуленбург. Сталин принял его в присутствии Молотова и Ворошилова. После взаимных приветствий послу объявили, что сегодня, 17 сентября 1939 года, в 6 часов утра Красная Армия перейдет польскую границу на всем протяжении от Полоцка до Каменец-Подольска. Во избежание возможных инцидентов между советскими и немецкими летчиками была передана просьба, чтобы немецкая авиация не залетала восточнее линии Белосток–Брест–Львов.

На границе с Польшей было сосредоточено 54 стрелковые и 13 кавалерийских дивизий, 18 танковых бригад и 11 артиллерийских полков резерва Главного командования общей численностью около 600 тысяч человек. Их боевые действия обеспечивали 4 тысячи танков, 5500 орудий и 2 тысячи самолетов. Эти силы были разделены на два фронта – Украинский под командованием командарма 1-го ранга С.К.Тимошенко и Белорусский под командованием командарма 2-го ранга М.П.Ковалева.

«*В ночь на 17 сентября я находился на НП 4-й армии*, – писал будущий начальник Генштаба С.М.Штеменко. – *Здесь, как обычно на пороге больших событий, воцарилась деловая напряженность. Поминутно звонили телефоны, один за другим появлялись и исчезали связные из дивизий. И все-таки казалось, что время тянется невыносимо медленно. Наконец, обусловленный приказом срок перехода границы настал. Ровно в 5 часов была подана команда, и войска пошли...*» А вот свидетельство Евг.Долматовского: «*Польские стражницы были окружены нашими бойцами. Офицеры стражницы Загачье отчаянно сопротивлялись. Застрочил их пулемет, но вскоре смолк: его заставили замолчать советские гранаты*».

После первых известий о переходе Красной Армией польской границы верховный главнокомандующий вооруженными силами Польши маршал Э.Рыдз-Смиглы отдал приказ: «*С Советами в бои не вступать, оказывать сопротивление только в случае попыток с их стороны разоружения наших частей, которые вошли в соприкосновение с советскими войсками. С немцами продолжать борьбу. Окруженные города должны сражаться. В случае, если подойдут советские войска, вести с ними переговоры с целью добиться вывода наших гарнизонов в Румынию и Венгрию*».

В Войске Польском в мае 1939 года было 18,5 тысячи офицеров, в корпусе охраны границ – 846, в резерве – 60 тысяч, в отставке – 12 тысяч. В результате разгрома почти миллионной польской армии в сентябре–октябре 1939 года гитлеровские войска взяли в плен более 18 тысяч офицеров и 400 тысяч солдат. Часть польской арии смогла уйти в Румынию, Венгрию, Литву, Латвию.

Другая часть польских войск сдала оружие Красной Армии. В сентябре 1940 года были опубликованы частичные данные об их общей численности: 181 тысяча солдат, примерно 10 тысяч офицеров. Польская литература (в стране и в эмиграции) называет от 220 до 250 тысяч, гитлеровские материалы – даже до 300 тысяч интернированных. Цифру 300 тысяч назвал и первый премьер-министр польского эмигрантского правительства генерал В.Сикорский. Советское правительство в июле 1941 года ее опровергло.

В начале сентября 1939 года высшее советское руководство рассматривало вопрос о судьбах интернированных. 3 октября последовала серия документов о перемещении интернированных по лагерям, организации там торговли.

В распоряжении Берии говорилось о роспуске по домам всех солдат --уроженцев Западной Белоруссии и Западной Украины. «Некоторые категории» солдат из этнической Польши надлежало сконцентрировать в Козельском и Путивльском лагерях до особого распоряжения. Находившимся там Берия приказал разъяснить, «*что они оставлены временно до решения вопроса о порядке возвращения – всем будет обеспечено возвращение на родину*». Офицерский состав, крупных военных и гражданских чиновников надлежало сосредоточить в Старобельском лагере, а полицейских, жандармов, тюремщиков – в Осташковском.

Последовало указание Берии о подготовке к 8 октября 1939 года документов и о формировании команд интернированных для передачи германским властям в соответствии с постоянным местом жительства. Органам НКВД вменялось не освобождать офицеров под видом солдат.

В середине октября 1939 года правительство СССР решило произвести обмен с Германией военнопленными и интернированными. Были установлены пункты передачи: один в Белоруссии и два в Украине.

Германия принимала военнопленных, «если они жили в немецкой сфере влияния». Всего на территорию этнической Польши было репатриировано 42.492 человека, «изъявивших желание выехать», как сказано в советской сводке 1941 года. Ибо когда началась отправка интернированных к месту жительства, многие отказались ехать под власть немецко-фашистских оккупантов. Несмотря на приказы, протесты против отправки были вплоть до прибытия к пунктам передачи. Отказавшихся ехать должны были направлять для расселения и трудоустройства. На практике это вылилось в третью волну депортации летом 1940 года.

В СССР Германия передала через Брест 24.670 и через другие пункты 13.754 постоянных жителя западнобелорусских и западноукраинских земель.

В течение октября–ноября 1939 года из советских лагерей было отправлено по домам 42.400 белорусов, украинцев, поляков, постоянно проживавших в Новогрудском воеводстве, Полесье, на Волыни, Львовщине и в других районах Западной Белоруссии и Западной Украины. Однако принцип отправки «на родину» последовательно не выполнялся. 19 ноября 1939 года последовало указание Берии о сосредоточении оставленных (или не принятых Германией?) офицеров в Старобельском, Осташковском и Козельском лагерях.

Вернемся к событиям сентября 1939 года. Авангардные подразделения Красной Армии быстро продвигались вперед, встречая лишь слабое сопротивление. Малочисленные пограничные заставы и гарнизоны либо складывали оружие, либо уходили в основном в леса. Сопротивление в основном сводилось к разрушению мостов, минированию дорог, сооружению завалов, чтобы задержать продвижение нового противника.

Замечательно, что с польской стороны в боях участвовали лишь офицеры. А что поделывали в это время польские солдаты? Впрочем, роли всех граждан Польши четко расписаны: офицеры немножко сопротивляются и гибнут, паны бегут; белорусы, украинцы, а также евреи плачут от счастья; простые поляки ошеломленно взирают на боевую технику Красной Армии. Забыты одни лишь польские немцы...

Правдиво и рифмованно излагают события поэты-комсомольцы Литинститута. Видимо, это единственный в истории литературы случай, когда одно стихотворение написал «поэтический колхоз»:

Все обиды, всю неправду,
Как бурьян, скосила
Нашей Армии Червонной
Молодая сила.
Старики роняли слезы,
Подолгу глядели
На портрет вождя народов
В походной шинели.

Трогательна эта шинель на плечах человека, который уже лет пятнадцать совершает походы только из Кремля на курорт и обратно...

Но вернемся к речи Молотова по радио, ведь она прозвучала через несколько часов после начала военных действий. Одним из главных мотивов нашего решения упоминалось угнетение в Польше национальных меньшинств (белорусов и украинцев), это прозвучало как неявное выражение солидарности с Гитлером, также обвинившим Польшу именно в этом грехе (но по отношению к немцам). До открытой солидарности с Гитлером оставались одни сутки.

(Окончание на 6-й стр.)

СТРАНИЦЫ ИСТОРИИ

Трагедия 1939-го: взгляд через годы

К 80-й годовщине начала Второй мировой войны

(Окончание. Начало на 5-й стр.)

В этот же день в 15.10 фашистские самолеты разбросали над окруженной Варшавой миллионы листовок: *«К населению Варшавы. Ваше правительство сделало город районом битв, лишив его характера открытого города. Ваше военное руководство не только обстреляло город тяжелой артиллерией, но также призвало вас строить на каждой улице баррикады и оказывать германским войскам сильнейшее сопротивление. Требование к гражданскому населению с оружием в руках оказывать сопротивление германским войскам и вести партизанскую войну ваше»*.

Наши газеты перепечатали текст этой длинной листовки без сокращений и комментариев. Зато, когда через неделю Варшава подверглась массированной бомбардировке и в лишенном воды городе начались пожары, об этом не сообщалось ничего.

Как это было

День 18 сентября. Дата, можно сказать, историческая. В этот день появилось германо-советское коммюнике: *«Во избежание всякого рода необоснованных слухов насчет задач советских и германских войск, действующих в Польше, правительство СССР и правительство Германии заявляют, что действия этих войск не преследуют какой-либо цели, идущей вразрез с интересами Германии или Советского Союза и противоречащей духу и букве пакта о ненападении, заключенного между Германией и СССР.*

Задача этих войск, наоборот, состоит в том, чтобы восстановить в Польше порядок и спокойствие, нарушенные распадом польского государства, и помочь населению Польши переустроить условия своего государственного существования».

Это было опубликовано на первых полосах «Правды» и «Известий».

В заявлении сказано то, чего не было ни в августовском договоре о ненападении, ни в будущем сентябрьском – о дружбе и границе. Советское правительство подписалось: гитлеровцы в Польше лишь «восстанавливают порядок» и «помогают населению». Были ли в истории случаи более открытой и беззастенчивой измены своим же идеям и лозунгам, мыслям и чувствам?

Основные силы польской армии были окружены немецко-фашистскими войсками и уничтожались в западной части страны, между Бзурой и Вислой. После жестоких боев большая боевая группа под командованием генерала Кутжеба все-таки вырвалась к Варшаве...

Мы хорошо знаем об обороне Брестской крепости в 1941 году, но практически ничего – о ее польской обороне в 1939-м. 14 сентября 19-й танковый корпус Г.Гудериана броском из Восточной Пруссии захватил Брест. Крепость же в течение нескольких суток оборонялась польскими войсками под командованием генерала К.Плисовского. Лишь в ночь на 17 сентября ее защитники в организованном порядке покинули форты и отошли за Буг.

А к городу приближались советские части под командованием В.И.Чуйкова. Командир авангардной танковой бригады комбриг С.М.Кривошеин занял Брест. От немцев потребовали увести свои войска за демаркационную линию, поскольку город находился в советской сфере раздела Польши.

В ознаменование победы над Польшей в Гродно, Бресте, Пинске и некоторых других городах состоялись совместные советско-германские военные парады. В Бресте парад принимали Г.Гудериан и комбриг С.М.Кривошеин, в Гродно вместе с немецким генералом – комкор В.И.Чуйков.

В это время тысячи польских солдат и офицеров уходили в Литву, Венгрию, Румынию. Фашисты добивали окруженные войска и гарнизоны. В Москве и Ленинграде, Минске и Киеве не кончались бодрые митинги. Грунт Куропат и Катыни еще примет тех, кто пока жив. А в Берлине...

«Берлин, 19 сентября (ТАСС). Германское население единодушно приветствует решение советского правительства... Берлин в эти дни принял особенно оживленный вид. На улицах около витрин и специальных щитов, где вывешены карты Польши, весь день толпятся люди. Они оживленно обсуждают успешные операции Красной Армии. Продвижение частей Красной Армии обозначается на карте красными советскими флажками».

20 сентября в Западную Белоруссию выехали советские артисты – давать концерты. Война была очень короткой, операции, едва начавшись, уже подходили к концу. С легким злорадством описывает эту картину разгрома Виктор Шкловский:

«Польская армия оставляет после себя разнокалиберные остатки.

Польская буржуазия бежала сперва с запада на восток, потом с востока на юг.

...Польша воевать не могла. Она могла только хорохориться...»

Надо же, даже «с запада на восток» бежит буржуазия! Но если картины паники помещиков и капиталистов, а также сценки радостных встреч местных жителей и Красной Армии находили свое место на страницах нашей прессы, то о происходящем в оккупированных Германией районах советскому человеку узнать было неоткуда. Царило тактичное молчание. Зато с не меньшей корректностью наш народ оповещали о речах Гитлера. 20 сентября фюрер выступил по радио в Данциге: *«Судьба, постигшая этот город и область, была судьбой всей Германии. Мировая война – самая бессмысленная война в истории – превратила эту область и этот город в свои жертвы...»*

Это говорит Адольф Гитлер. Хотя его уже трудно отличить от Молотова.

Этот противник насилия, как и все прогрессивное человечество, не упускает случая выразить свою солидарность с Москвой: *«Россия оказалась вынужденной со своей стороны ввести свои войска для защиты украинского и белорусского населения Польши. В Англии и Франции считают преступлением сотрудничество Германии и России... Уроки 4 лет войны достаточны для обоих государств и народов. Мы намерены представить и защищать свои собственные интересы и нашли, что лучше всего двум самым крупным государствам и народам Европы договориться о соглашении...»*

На территории Белоруссии самые напряженные бои развернулись в районе Гродно, где скопились многочисленные польские части, отступавшие с разных направлений. Но, несмотря на активное сопротивление, 20 сентября город был взят частями Красной Армии. Кроме него 20 сентября части Красной Армии заняли Барановичи, а через 2 дня – Брест.

Население радостно встречало советских воинов. Почти 20 лет белорусы и украинцы находились в составе Польши. Польские правители в эти годы проводили насильственное ополячивание населения, закрывали белорусские и украинские школы, превращали православные церкви в костелы, отбирали у крестьян лучшие земли, передавая их польским осадникам.

В октябре 1939 года состоялись выборы в верховные собрания Западной Белоруссии и Западной Украины. На белорусских землях они прошли с высоким уровнем активности, в голосовании приняли участие 2 миллиона 672 тысячи человек. Более 90 процентов проголосовали за предложенных депутатов. Разумеется, и здесь имели место подтасовки, но остается фактом и то, что в целом белорусское население положительно восприняло установление здесь Советской власти.

Действительно, тогда идею воссоединения белорусского и украинского народов, пусть даже под Советами, с энтузиазмом поддержали самые различные политические силы – от коммунистов до националистов.

Трагические зигзаги

Но вместе с советской властью пришли и сталинские порядки. Начались массовые репрессии против новых «врагов народа» из числа местных жителей западных областей. С ноября 1939 года потянулись в Сибирь эшелоны с депортируемыми жителями. В числе первых подвергались репрессиям осадники – отставные офицеры и унтер-офицеры польской армии. 5 декабря 1939 года СНК СССР принял постановление о выселении этой категории граждан в Сибирь, Казахстан и другие отдаленные районы страны. На конец 1939 года НКВД БССР было взято на учет 8000 хозяйств осадников общей численностью 45.409 человек.

Первая массовая операция по выселению осадников началась 10 февраля 1940 года. В результате за пределами БССР оказалось 50.732 человека.

Вторая по счету акция была проведена 13 апреля 1940 года. За пределы республик было выслано 26.777 человек. При проведении этой акции не остались в стороне и партийные органы. 8 апреля 1940 года секретарям обкомов КП(б)Б в Барановичи, Белосток, Брест, Вилейку, Пинск были направлены телеграммы Бюро ЦК КП(б)Б следующего содержания:

«13 апреля с.г. органы НКВД будут проводить выселение семей репрессированных помещиков, офицеров, полицейских и др. ЦК КП(б)Б обязывает вас обсудить на закрытом заседании обкома партии доклад начальника областного НКВД и определить все необходимые мероприятия по оказанию помощи органам НКВД в проведении операции.

Секретарь ЦК КП(б) Б.Пономаренко».

29 июня 1940 года органами НКВД была проведена третья депортация в отдаленные районы СССР. Она касалась большого количества беженцев, которые искали спасения от гитлеровского террора в Польше. Всего в этот день из пяти западных областей республики было выселено 22.879 человек.

Четвертая массовая депортация из западных областей была проведена 19–20 июня 1941 года, за два дня до начала войны. На этот раз было репрессировано еще 24.412 человек.

По данным НКВД СССР, с октября 1939-го по июнь 1940 года в западных областях республики было выявлено и ликвидировано 109 так называемых подпольных повстанческих организаций, которые объединяли 3231 участника.

Кровавый след оставили за собой органы НКВД на территории западных областей республики. Сколько еще безымянных захоронений разбросано от Бреста до Минска! Одно из них было обнаружено в ноябре 1994 года в Вилейке, которая в те годы была областным центром. Одной из главных «достопримечательностей» города являлась внутренняя тюрьма НКВД с нормативной емкостью 210 заключенных (для размещений «врагов народа» на территории области было создано семь тюрем). Однако, согласно акту проверки от 14 мая 1940 года, в вилейской тюрьме содержалось 910 (!) заключенных, из которых за НКВД числилось 854.

Если учесть, что из числа арестованных, дела которых рассматривали несудебные органы, к высшей мере наказания в тогдашней БССР приговаривалось не менее 45 процентов, то можно предположить, что в Вилейке с сентября 1939-го по июнь 1941 года к расстрелу было приговорено не менее тысячи человек.

Сотни жителей Вилейки и тогдашней области до сих пор числятся как пропавшие без вести в самые первые дни войны – то есть до оккупации города. Куда они могли исчезнуть? На их судьбу могут пролить свет строки из протокола заседания Бюро ЦК КП(б)Б от 22 июня 1941 года:

«Слушали: о заключенных, содержащихся в тюрьмах западных областей, приговоренных к ВМН.

Постановили: поручить тт. Цанаве и Матвееву передать директиву об исполнении приговоров в отношении осужденных к ВМН, содержащихся в тюрьме западных областей БССР».

А какая судьба постигла офицеров польской армии?

Согласно указанию Берии, они были сосредоточены в Старобельском (Ворошиловградская область), Осташковском (остров Столбный, озеро Селигер) и Козельском (Смоленская область) лагерях.

Называют различные цифры этой категории военнопленных. В среднем около 15 тысяч человек. Советское руководство не собиралось отпускать их из плена, как это впоследствии сделали немцы. Оно исходило из того, что эти 15 тысяч человек – офицеры, интеллигенты, священники – представляют собой цвет польской нации, ее военную и интеллектуальную элиту. Окажись они на свободе, обязательно станут организаторами и активистами антифашистского и антикоммунистического сопротивления. Естественно, такой вариант Сталина и Берию не устраивал.

Первоначально предполагалось передать офицеров польской армии немцам. Последние даже построили на территории генерал-губернаторства несколько специальных лагерей. Однако в конце концов в сталинском руководстве победило мнение, что пленных надо уничтожить. Сейчас уже известно, что санкцию на уничтожение тысяч ни в чем не повинных людей дало в 1940 году Политбюро ЦК ВКП(б), а непосредственно приговор был вынесен Особым совещанием НКВД СССР.

Сомнений не остается: уничтожался цвет интеллигенции. Причем в Катыни погребены лишь те офицеры, которые находились в Козельском лагере. Где завершился крестный путь их товарищей из лагерей в Старобельске и Осташкове, не было известно до недавнего времени. Сегодня установлены и места их казни, и места погребения – лесопарковая зона в Харькове и поселок Медное в Тверской области, возможно, урочища Куропаты или Благовщина.

В апреле 1940 года войска гитлеровской Германии начали наступление на Западе. «Странная война» кончилась. С 9 апреля по 20 июня 1940 года пали Дания, Норвегия, Бельгия, Франция. Хотели ли органы НКВД СССР использовать события в Европе для прикрытия своих преступных акций? Или чекисты освобождали территорию будущих военных действий от «контрреволюционных элементов»?

Остается невыявленной прямая связь между ликвидацией лагерей и проблемой депортации, комплексом проблем советско-польских отношений. Ответ на эти и другие вопросы, возможно, позволят дать результаты работы польской комиссии.

Финал

26 сентября 1939 года советские газеты опубликовали большое сообщение «Германское командование об итогах войны в Польше». На следующий день в Москву прибыл Риббентроп. Двадцать восьмого, когда еще догорали очаги открытого сопротивления фашизму в Варшаве и на Балтике, был подписан советско-германский договор о дружбе и границе. Кроме договора появился на свет еще один документ, расширивший пропасть между СССР и его будущими союзниками по борьбе с фашизмом.

Ну, а Риббентроп, навсегда покидая СССР, заявил сотруднику ТАСС: *«Оба государства желают, чтобы мир был восстановлен и чтобы Англия и Франция прекратили абсолютно бессмысленную и бесперспективную борьбу против Германии. Если, однако, в этих странах возьмут верх поджигатели войны, то Германия и СССР будут знать, как ответить на это»*.

Вплоть до июня 1941 года по Москве ходили слухи о том, будто Сталин и Гитлер скоро объединят Германию и СССР в одно государство: они там, в Берлине, тоже социалисты, хотя и с приставкой «национал»...

Итак, все кончено. В школах Западной Белоруссии возобновляются занятия. Налаживается работа предприятий. Войска устраиваются в казармах. Жизнь продолжается – для тех, кто выжил. Развеселой частушкой ставит точку на происшедшем Лебедев-Кумач:

Панской Польши нету больше,
Хитрой ведьмы нет в живых,
Не захватит в лапы Польша
Наших братьев трудовых!

У истории нет никаких вариантов, никаких «если бы» – эта мысль то и дело провозглашается на страницах газет и журналов. Это обыкновенная неправда. Варианты у истории есть!

Да, минувшее нельзя переделать, переиграть. Что было, то было, это бесспорно. Но минувшее было когда-то будущим, и вступившие в это будущее люди еще не знали тогда, чем оно обернется, каким окажется. Так и мы сегодня гадаем о близких и дальних перспективах. Невозможно понять мысли и поведение людей былого, не поняв, какие варианты будущего (ставшего теперь прошлым) они могли предвидеть.

Важно учитывать и те варианты развития событий, которые наши предшественники, быть может, проглядели. И не надо путать прошлое, которое изменить невозможно, с установившимися представлениями о прошлом.

Вернемся к событиям 1939 года. Именно тогда «любовь» между ярым антифашистом Сталиным и заклятым антикоммунистом Гитлером повергла людей всего мира в состояние шока, так как не укладывалась в сознании. На самом же деле ничего удивительного в этом явлении не было. Крайности всегда сходятся, к тому же было немало и сходства. Концлагеря и ГУЛАГ, гестапо и НКВД, репрессии против инакомыслящих и даже против сторонников, стремление к мировому господству, милитаризация, пренебрежение нормами международного права – вот что роднило двух тиранов.

В конечном итоге произошло то, что и должно было произойти. Гитлер и Сталин не смогли поделить между собой добычу. Каждый хотел урвать побольше.

18 декабря 1940 года Гитлер подписал директиву №21, более известную как «План „Барбаросса"». До начала Великой Отечественной войны оставалось полгода...

Игорь КУЗНЕЦОВ, кандидат исторических наук, доцент.

ЛІЧБЫ

Учора беларускія навучальныя ўстановы прынялі:

436,7 тысячы дашкалят,

1 мільён 300 тысяч школьнікаў,

29,7 тысячы жадаючых атрымаць прафесіна-тэхнічную адукацыю,

40,4 тысячы – сярэднюю спецыяльную адукацыю,

54,7 тысячы студэнтаў ВНУ і

2,9 тысячы магістрантаў.

НУ І НУ!

Вярніце грошы!

У Зэльвенскім раёне пракуратура выявіла факты існавання турыстычных палатачных лагераў, якія існавалі на паперы, а насамрэч дзяцей туды залічвалі фармальна.

Згодна з рашэннем Зэльвенскага райвыканкама, у ліпені-жніўні на тэрыторыі раёна павінны былі працаваць перасоўныя турыстычныя палатачныя лагеры з кругласутачным знаходжаннем для аздараўлення 120 дзяцей. Аднак, паводле паведамлення пракуратуры Гродзенскай вобласці, такія дзевяціднёвыя лагеры не функцыянавалі. Дакументы аб іх адкрыцці наогул адсутнічалі. Школьнікаў туды залічвалі фармальна.

Работнікі пракуратуры выявілі, што ў некаторых выпадках, калі лагеры ўсё ж існавалі, дзяцей прывозілі да месца адпачынку бескантрольна. Пры арганізацыі іх харчавання часта дапускаліся парушэнні санітарных норм, выяўлены іншыя негатыўныя факты.

З рэспубліканскага бюджэту дзеля больш танных коштаў пуцёвак было выдзелена каля 9 тысяч рублёў, частка з якіх расходавалася не па прызначэнні. Згодна з прадстаўленай справаздачай, грошы на харчаванне як быццам выдаваліся дзецям, якія былі залічаны ў лагеры. Наяўныя сродкі, якія кіраўнікі лагераў атрымлівалі ў аддзеле адукацыі, паводле папер, выкарыстоўваліся на набыццё харчавання, для аплаты праезду, экскурсій і на гаспадарчыя патрэбы. Хоць на самай справе не ўсё было так, як у справаздачах.

Аналагічныя парушэнні зафіксаваны і ў дзейнасці некаторых школьных лагераў працы і адпачынку. Па выніках праверкі пракуратура вобласці патрабавала прыцягнуць да дысцыплінарнай адказнасці кіраўнікоў, якія неналежна выконвалі абавязкі і парушылі заканадаўства, правы дзяцей і дзяржаўныя інтарэсы. Адказных асоб абавязалі вярнуць дзяржаўныя сродкі, патрачаныя не па прызначэнні, у 9-дзённы тэрмін.

Аляксей МІХАЛЁЎ.

ВІНШУЕМ

Медаль для Алеся Бяляцкага

Вядомы беларускі праваабаронца атрымаў узнагароду да 100-годдзя Беларускай Народнай Рэспублікі.

Медаль быў заснаваны ў снежні 2018 года ўрадам БНР у дні святкавання 100-годдзя незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі і «ўручаецца за пажыццёвыя заслугі ў працы дзеля здзяйснення ідэалаў Акта 25 сакавіка 1918 г., у тым ліку за даследаванні і папулярызацыю беларушчыны, здабыццё і ўмацаванне дзяржаўнай незалежнасці Беларусі, барацьбу за свабоду і дэмакратыю ў Беларусі».

У Мінску ўзнагароду ўрачыста ўручыў Алесю Бяляцкаму намеснік старшыні Рады БНР **Мікола Пачкаеў**.

"Для мяне вялікі гонар атрымаць такі медаль, я вельмі ўдзячны Радзе БНР за тое, што мая сціплая праца такім чынам была ўшанавана, – выказаўся праваабаронца. – Гэта ўзнагарода мае больш сімвалічнае значэнне, бо мы разумеем, што гэта не дзяржаўная ўзнагарода ў поўным сэнсе гэтага слова.

Калі б ўзнагарода была дзяржаўнай, я не прыняў бы яе. Бо калі ты займаешся праваабаронай у краіне і адстойваеш правы чалавека, то браць дзяржаўныя ўзнагароды, на мой погляд, няправільна".

А ўвогуле, у Беларусі багата людзей, вартых гэтай узнагароды, якія працуюць на карысць Айчыны, на развіццё дэмакратыі і правоў чалавека, адстойвання незалежнасці краіны".

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

КРЫМІНАЛ

Кар'ера вядзьмаркі не задалася

19-гадовай дзяўчыне свеціць казённы дом і далёкая дарога...

Ці верыла сама юная асоба з горада Горкі Магілёўскай вобласці ў свае магічныя веды і здольнасці або проста вырашыла ўзбагаціцца за кошт празмернай даверлівасці людзей, якія трапілі ў калатнечу, высвятляюць следчыя. Хутчэй за ўсё, праўда пасярэдзіне: бо ў адной з сацыяльных сетак пад выдуманым імем "Мілана Вілер" і паведаміла, што займаецца варажбой і магічнымі рытуаламі.

Не вядома, колькі людзей клюнула на яе прапанову адвесці бяду і дамагчыся поспеху з дапамогай магіі, але з 28-гадовай жыхаркай Брэста ў яе здарыўся відавочны пракол. Тая звярнулася да гэтага "спецыяліста ў галіне магіі" напярэдадні лютага 2019 года з просьбай дапамагчы вырашыць асабістыя праблемы. "Мілана Вілер" жвава адгукнулася. "Дапамога" вядзьмаркі абышлася даверлівай жанчыне больш як у 25 тысяч рублёў. Яна пералічвала грошы часткамі на рахунак прадпрымальнай дзяўчыны з лютага па красавік 2019 года. Усяго было зроблена больш за 50 пераводаў. Але ні "чыстка кармы", ні "дзейсныя магічныя рытуалы", якія, як запэўнівала "Мілана Вілер", яна актыўна праводзіць, каб пазбавіць кліентку ад праблем і вярнуць ёй асабістыя дабрабыт, бачных паляпшэнняў у жыцці жанчыны не прынеслі. Зразумеўшы, што нахабная "Вілер" яе проста падманула, жыхарка Брэста звярнулася ў міліцыю.

"Вядзьмарка" была затрымана. На допыце яна цалкам прызнала сваю віну і абавязалася выплаціць шкоду пацярпелай.

Як стала вядома следству, дзяўчына напрыканцы 2018 года зарэгістравала старонку ў адной з сацыяльных сетак. Гэтай нагодай ў дачыненні да яе Горацкім раённым аддзелам Следчага камітэта распачата крымінальная справа – ч.4 арт.209 (махлярства) Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Дарэчы, ч.4 арт.209 Крымінальнага кодэкса прадугледжвае пакаранне ад 3 да 10 гадоў пазбаўлення волі.

Ларыса НАСАНОВІЧ.

Народная Воля http://www.nv-online.info
3 ВЕРАСНЯ 2019 г.

ПАМЯТЬ

«Это не просто кладбище, тут и невинно убиенные лежат»

Семидесятилетний пенсионер захвачен идеей как можно лучше благоустроить сельский погост.

В деревне Колодезное Копыльского района зарегистрировано всего с полдесятка человек. Правда, в выходные и отпускной период приезжают некоторые из тех, у кого в наследство от родителей, бабушек-дедушек остался дом с подворьем.

Отдыхать от суеты в Колодезном хорошо. Тишина, свежий воздух, много зелени. Часть домов уже снесена – те, что оказались невостребованными потомками когда-то живших в них людей. И только одичавшие сады на местах былых крестьянских усадеб напоминают о том, что там когда-то жили люди, чему-то радовались, о чем-то печалились, трудились, веселились, ссорились и мирились, растили детей…

Есть в Колодезном и кладбище. Покоятся там останки тех, кто ушел в мир иной по понятным причинам: старость, болезнь, несчастный случай. Но не только. Во многих могилах – останки жителей деревни, которые были убиты или сожжены заживо гитлеровскими карателями 9 февраля 1943 года. Всего тогда сгубили 213 человек, в живых остались только 34 жителя Колодезного.

– Эти данные из Книги Памяти, – уточнил Виктор Дашкевич. *– Но мы, когда устанавливали на кладбище памятный камень, сделали надпись, что здесь похоронены около 200 мирных жителей деревни, уничтоженных фашистами. Мы допустили, что, возможно, останки нескольких жертв на это кладбище могли не попасть – условия для похорон людей в сожженной оккупантами деревне, как понимаете, были крайне непростыми.*

Виктор Викторович рассказал, что свои первые шаги на поприще увековечения памяти погибших от рук карателей сельчан сделал уже после выхода на пенсию и возвращения в Колодезное. Он родился и вырос в этой деревне. Много лет работал в Копыле в сфере строительства. Занимал различные посты, включая должности начальника строительного управления, заместителя директора по строительству котельной на заводе по выпуску резиновых изделий. Завод этот, по его словам, функционировал в Копыле до конца 1990-х.

– В Колодезное я вернулся в 2009 году, и сразу мне бросилось в глаза, в каком плачевном состоянии находится местное кладбище. На нем хоронили не только покойников из моей деревни, но и из соседних – Степур, Богушей, Коловки. Деревянная ограда вокруг кладбища наполовину сгнила. Много мусора вокруг, на самом кладбище трава в некоторых местах выше колена. А главное – никакого общего памятного знака, что здесь похоронены жертвы оккупантов.

Задело это меня. Не по-человечески как-то. С другой стороны, само государство устами высокопоставленных лиц не раз заявляло, что память о жертвах войны необходимо должным образом чтить и увековечивать.

По словам Виктора Дашкевича, он начал с того, что стал ходить по кабинетам сельской и районной власти – пытался убедить чиновников, что кладбище в Колодезном нужно качественно благоустроить, сделать там пусть небольшой, мемориал. Чиновники, вспоминает, выслушивали эти его предложения внимательно. Соглашались: мол, да, надо бы память увековечить. При этом некоторые из них напоминали, что общий памятник погибшим в деревне уже есть недалеко от въезда в Колодезное.

– А я им отвечал: да, монумент стоит, фамилии жителей, убитых и сожженных, на табличках обозначены. И это хорошо, что монумент стоит. Но только не там люди, убиенные фашистами, похоронены, а у нас на кладбище. А там пусто, – продолжал вспоминать пенсионер.

Виктор Викторович вспоминает: первые годы на кладбище он с единомышленниками, включая волонтеров из создаваемой партии «Белорусская христианская демократия», убирали мусор, освобождали могилы от зарослей кустарника, спиливали полузасохшие деревья. Правда, добавляет, приезжали несколько раз и работники районного и сельского исполкомов. И не только осматривали кладбище, но и помогали убирать мусор.

– Освобождая кладбище от кустарника, мы обнаружили могильные холмики, – повествует мой собеседник. *– И поняли, что под кустарниками есть захоронения некоторых из жертв карателей. Останки людей, погибших в огне, возможно, неопознанные, просто закопали.*

Вскоре после этого Дашкевич бросил клич среди жителей Колодезного и близлежащих деревень, а также приезжающих наследников уже умерших сельчан прийти на собрание. Люди пришли. И он сказал им, что вопрос с кладбищем и общим памятником жертвам нужно брать в свои руки. Предложил сброситься на изготовление и установку мемориала.

– Люди согласились. Я пошел в «Беларусбанк», открыл целевой счет, на который люди стали перечислять деньги. Кто сколько мог, но суммы были достаточно большими для обычных наших сограждан. Оказывается, память о невинных жертвах очень важна для человеческого сердца!

По словам Виктора Дашкевича, эти пожертвования пошли на изготовление и установку новой ограды кладбища, самого мемориала – деревянной стены с колоколом (как бы пострадавшей от огня), памятного камня с надписью. Он уточняет: в 2014 году пришла материальная помощь и со стороны официальных структур и организаций.

– Сельский исполком столбики для ограды изготовил, покрасил ее, райагросервис семиметровый поклонный крест привез. А деньги на надгробия и кресты, которые мы установили на обнаруженных под спиленными кустами могильных холмиках, выделило Посольство Германии в Беларуси. Представители дипкорпуса приезжали в Колодезное в 2015 году на торжественное открытие монумента. На открытии присутствовали также должностные лица райисполкома, председатель сельсовета. Были православный и католический священники. Они освятили могилки, на которых мы установили надгробия и кресты.

Были волонтеры из создаваемой БХД, мои единомышленники из Копыля. В общем, на том мероприятии и печаль чувствовалась, и светлая грусть, и радость от того, что вот смогли мы отстоять – не себя, не свои какие-то амбиции, а то, что гораздо значимее и объединяет разные поколений людей, – светлую память.

Да, эскиз памятника делал копыльский художник Владимир Шайбович, – делился воспоминаниями Виктор Дашкевич.

Обо всем этом Виктор Викторович рассказывал мне на том самом кладбище в Колодезном. Монумент погибшим напоминает: страшных трагедий, как та война, когда лютой смертью умирали старики и дети, больше ни в коем случае допустить нельзя. И память о павших, невинно убиенных, их муках и страданиях может быть оберегом для ныне живущих от военной беды, всеобщей ненависти и агрессии.

Показывая кладбище, Виктор Викторович сетовал, что оно опять заросло, а нынешнюю сельскую власть это не особо беспокоит. Если и организовываются субботники, то убирают только вокруг ограды, а за оградой – до расположения первых могил. А он считает, что уход за обнаруженными под вырубленным кустарником могилами, на которых Дашкевич установил надгробия и кресты, должен обеспечить именно сельсовет.

Чуть позже я по телефону поговорила на эту тему с Еленой Мечиславовной Остриковой, председателем Тимковичского сельсовета, к которому относится деревня Колодезное. Она не согласилась с претензиями Виктора Дашкевича и сказала, что в этом году уже два раза окашивали и убирали место общего пользования на этом кладбище. По ее словам, этому кладбищу уделяют больше внимания, чем остальным в сельском Совете. Да, они убирали только до могил, так как за могилами должны ухаживать сами родственники похороненных.

Также я услышала, что на территории сельского Совета 25 кладбищ, которые не находятся ни на чьем балансе. Помимо кладбищ – 38 памятников, связанных с войной. За всеми нужно ухаживать. Да, школы в этой плане помогают наводить порядок, закрепляют учеников, чтобы те ухаживали за площадкой вокруг и у подножья монумента, убирали территорию возле него. Проводятся и общие субботники с привлечением людей в качестве волонтеров, обычно перед большими праздниками, посвященными победе над гитлеризмом. Но часто уборкой общих мест пользования на кладбищах, у тех же памятников, занимаются именно работники сельсовета. После трудового дня на своем рабочем месте. А их всего четверо, включая и председателя сельсовета.

Что касается могил, на которых Виктор Дашкевич установил кресты, то документально не подтверждено, что там захоронены люди и конкретно жертвы, погибшие в страшную февральскую ночь 1943 года.

В общем, как я поняла, у сельсовета просто нет возможностей, не хватает людских резервов да и, наверное, техники, чтобы достаточно часто заниматься уборкой и наведением порядка на каждом из мест захоронений. Ухаживать за безымянными могилами на кладбище в Колодезном – это для сельсовета проблемно. Хорошо, что в уходе за памятниками погибшим в войну помогают школы. Но, как я узнала, заглянув на сайт Копыльского райисполкома, на территории Тимковичского сельсовета их всего две. Средняя в Тимковичах, базовая в Новоселках. Естественно, детям не охватить все кладбища и все монументы, возведенные во многих местах.

Я сказала обо всем этом Виктору Викторовичу и услышала:

– Я знаю об Указе президента об увековечении памяти жертв войн. На мой взгляд, местная сельская власть к этому документу относится прохладно.

Он уточнил, что не просит, чтобы за кладбищем в Колодезном и за безымянными могилами ухаживали лично работники сельского исполкома, чтобы они взваливали на себя такие обязанности.

– Но дело главы сельсовета – способствовать организации ухода за кладбищем. Каким образом? Пусть поручит старосте деревни, чтобы тот объявил, что такого-то числа в такое-то время состоится субботник по уборке кладбища. Только объявление это нужно дать не за день-два, а хотя бы дней за 10 до проведения субботника, чтобы успеть оповестить людей, в том числе и тех, кто бывает здесь наездами из Копыля, Солигорска, Минска. Чтобы люди успели спланировать свое время.

– Вы думаете, люди соберутся, придут-приедут на субботник?

– Уверен, что соберутся, придут и приедут.

Лариса НАСАНОВИЧ.
Копыльский район.

SOS!

Знікаюць беларускамоўныя класы

Летась у Беларусі па-беларуску вучыліся толькі 9,7% першакласнікаў. Чатыры гады таму гэта лічба складала 12,1%, дзесяць гадоў таму – 16,7%. Калі тэндэнцыя захаваецца, то праз 10 гадоў у нашых школах амаль не застанецца першакласнікаў, якія навучаюцца на беларускай мове. Найбольшая доля беларускамоўных пачаткоўцаў (17,9%) – у Мінскай вобласці, у Брэсцкай – 14,5%, у Гродзенскай – 10,9%, на Віцебшчыне – усяго 6,3%. У сталіцы ў беларускамоўныя першыя класы прынялі толькі 2,7% дзяцей. Такая трывожная сітуацыя назіраецца ў нашай краіне ўпершыню.

Антон ЗАГОРСКІ.

100 РАДКОЎ

Міхася СКОБЛЫ

У чый звон звоніце, спадар Новік?

Нягледзячы на інтэрактыўныя класныя дошкі, на гігабайты інфармацыі ў вучнёўскіх планшэтах, самымі неабходнымі крыніцамі ведаў для школьнікаў па-ранейшаму застаюцца падручнікі. І хоць сённяшнія вучні ў неабсяжным інтэрнэце арыентуюцца імгненна, але ж смецця там – не разгрэбсці. А разграбешся – дык яшчэ трэба адвеяць праўдзівае зерне ад фейкавай мякіны. Іншая справа – падручнік: усяя інфармацыя праверана, раскладзена па параграфах і дапушчана ў школы Міністэрствам адукацыі.

Так думаюць усе бацькі, дапамагаючы дзецям ладаваць школьныя партфелі. Так думаў і я, камплектуючы сёлета кніжную паліцу для сына-гімназіста. Але трапіла мне ў рукі "Гісторыя Беларусі XIX – пачатку XXI стагоддзя", якую праходзяць у 11-м класе. І прачытаў я там – у раздзеле "Арганізацыі беларускіх калабарацыяністаў, іх дзейнасць у гады Вялікай Айчыннай вайны" – наступнае сцвярджэнне (цытую на мове арыгінала): "В системе школьного образования учебный процесс имел прогерманскую и профашистскую направленность. В классе должен был висеть портрет А.Гитлера. Учителю, входя в класс, необходимо было приветствовать учеников поднятой рукой с возгласом "Хайль Гитлер!" или "Жыве Беларусь!". Ученики должны были ответить тем же. Перед началом уроков проводились беседы о биографии Гитлера и его сподвижников, о победах вермахта".

Аўтар працітаванага раздзела – доктар гістарычных навук Яўген Новік, які самастойна і ў суаўтарстве напісаў з паўдзясятка школьных падручнікаў. Разумею, якая гэта няпростая справа – выкласці айчынную гісторыю дакладна і займальна, каб старшакласнікі не пазяхалі над адгорнутай старонкай. Таму адказнасць на "школьных" гісторыкаў ускладаецца падвойная – хібіць ім нельга ні ў падборы фактаў, ні ў іх ацэнцы.

Спадзяюся, адзінаццацікласнікі не пазяхаюць над працітаваным падручнікам, асабліва над старонкамі пра вайну (падлеткаў яна чамусьці найбольш цікавіць – ведаю па сваім сыне). Але што ім уяўляецца над тэкстам Новіка? Відаць, не цывільная школа ў Беларусі, а нейкае спецвучылішча гітлерюгенда. Фюрэр на сцяне, настаўнікі і вучні, якія "зігаюць", канспектуюць "Майн Кампф" і вучаць жыццяпісы Гімлера і Гебельса…

Адкуль шаноўны гісторык усё гэта ўзяў? У тагачасных падручніках (іх наклады, між іншым, дасягалі 100.000) пра падобнае няма і згадкі. Наўрад ці апісаная Новікам "методыка ўрокаў" рассылалася па навучальных установах і школьным інспектаратам з Мінска, які ажыццяўляў кантроль за навучальным працэсам на акупаванай тэрыторыі. Дарэчы, яго кіраўнік Вінцэнт Гадлеўскі ў 1942 годзе быў расстраляны немцамі ў Трасцянцы.

Нават калі і мелі месца пэўныя прапагандысцкія цыркуляры, гісторыку не шкодзіла б суаднесці іх з рэальнымі падзеямі, параўнаць, так бы мовіць, з праўдай жыцця. А праўда тая сведчыць усім пра іншае – **не прафашысцкімі былі тыя школы, а прабеларускімі.** У жахлівых ваенных умовах почасту з рызыкай для жыцця настаўнікі прышчаплялі вучням любоў да роднай мовы і літаратуры, выхоўвалі з іх патрыётамі Беларусі.

Пацвярджэнне гэтаму я атрымліваў шматкроць, размаўляючы з былымі вучнямі тых школ, людзьмі паважанымі і аўтарытэтнымі. Вось як прыгадваў сваё навучанне ў Слонімскай гімназіі ў 1941–1943 гадах пісьменнік, доктар філалогіі, член-карэспандэнт НАН Беларусі Алег Лойка (у мяне захаваўся аўдыёзапіс): *"Тады акупацыі былі для мяне і гадамі адукацыі. Падручнік па беларускай літаратуры пачынаўся "Пагоняй", а часцей вучыліся мы па савецкіх падручніках, толькі павырываўшы з іх партрэты Леніна і Сталіна. Гімназія была элітнай школай, у нас выкладаліся лаціна, нямецкая мова, кожны дзень была беларуская".* Заўважце: кожны дзень! А цяпер?

Слынны навуковец Арсень Ліс таксама пайшоў у школу пры немцах. Знаходзілася яна ў знакамітым Залессі на Смаргоншчыне, дзе цяпер мемарыяльная сядзіба Агінскага. У сваіх успамінах Арсень Сяргеевіч прыгадваў: *"Вось у клас заходзіць настаўнік Аляксандр Быкоўскі і замест звыклага "добры дзень" вітаецца воклічам "Жыве Беларусь!". "Жыве!" – шматгалоса адказвае клас. На партах перад вучнямі – чытанка "Родны край", адкуль мне на ўсё жыццё запомніліся вершы Багушэвіча, Купалы, байкі Альгерда Абуховіча. У школе практыкавахся зварот "спадар настаўнік". Школа ваенных пары роднай мовы ў мяне не адбірала".*

У гэткую ж школу ў 1942 годзе ў вёсцы Бародзічы на Зэльвеншчыне хадзіў будучы кандыдат філасофскіх навук Міхась Юська, які пазней успамінаў: *"Мы вывучалі ўсе прадметы па беларускіх (савецкіх) падручніках. Кожны раз, калі ў вёску прыязджалі немцы, мы па сігнале трывогі збіралі іх і хавалі. Пад кіраўніцтвам настаўніка мы зладзілі школьны тэатр, чыталі са сцэны вершы "А хто там ідзе?" і "Мой родны кут". Я да гэтай пары ўдзячны нашаму настаўніку Аляксандру Голубу".*

І дзе ж тут "победы вермахта" і вокліч "Хайль Гітлер!", які Яўгенам Новікам цынічна прыраўноўваецца да вокліч "Жыве Беларусь!"? І падобных успамінаў я мог бы прывесці дзясяткі.

Аляксандр Голуб на Зэльвеншчыне, Аляксандр Быкоўскі на Смаргоншчыне, Барыс Кіт, які настаўнічаў у Маладзечне і Паставах, – за што іх асуджае (асуджаючы ўсіх агулам), папракаючы ў калабарацыі і "прафашысцкай скіраванасці", Яўген Новік?

На маю думку, беларускія настаўнікі, якія на свой страх і рызыку адраджалі нацыянальнае школьніцтва ў акупаванай Беларусі, заслугоўваюць удзячнасці. Гэта з глядзішча Масквы яны былі "ворагамі народа", бо выхоўвалі патрыётаў свайго Краю. Такім гісторыкам, як Яўген Новік, проста трэба зірнуць на пэўныя падзеі з уласна беларускай званіцы, і тады яны перастануць бачыць ворагаў там, дзе іх ніколі не было.

НАШЕ НЕБО

«Белавиа» взяла курс на омоложение своего парка

Вчера в Национальном аэропорту прошла презентация нового самолета Embraer E195 – E2, который произведен в Бразилии, штат Сан-Паулу. Прошлой весной «Белавиа» купила три новых Embraer, еще четыре, вероятно, приобретет в лизинг в 2020 году. Первый заместитель гендиректора «Белавиа» Глеб Пархамович подчеркнул, что авиакомпания планирует обновить флот, закупить самолеты данного поколения: к 2020 году «Белавиа» будет в общей сложности насчитывать 12 самолетов Embraer. Он перевозит 96 пассажиров в «экономе» и 11 пассажиров в «бизнесе». Первые самолеты Embraer появились у авиакомпании в 2012 году. В 2021 году, вероятно, во флоте «Белавиа» появится новейший Embraer E-2 – пока таких только пять штук в мире.

Кирилл БУБНОВ.

СКАРБНІЦА

Брэсту падораць шэдэўр сусветнай значнасці

Яшчэ адно велічнае здзяйсненне Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі – факсімільнае ўзнаўленне Берасцейскай Біблії – стане дамінантай святкавання ў верасні 1000-годдзя Брэста. Яно было прадэманстравана на Днях беларускага пісьменства ў Слоніме 1 верасня.

Фаліянт вагой 15 кілаграмаў уражвае сваім аб'ёмам – 1,5 тысячы старонак; незвычайны гатычны шрыфт, шматлікія гравюры. Выдаўцом яго выступіла Нацыянальная бібліятэка, мастацкую канцэпцыю і пераплёт выканаў выдавецкі дом "Сегмент". У аснову факсіміле лёг асобнік, які захоўваецца ў Торуньскім універсітэце. Ён належаў князю **Багуславу Радзівілу.**

Берасцейская Біблія была ўпершыню надрукавана праз 24 гады пасля адкрыцця Капэрніка, а за 41 год да яе выдання Фердынанд Магелан ажыццявіў кругасветнае падарожжа, пацвердзіўшы, што зямля мае форму шара. За тры гады да з'яўлення святой кнігі скончылася пабудова ў Маскве сабора Васіля Блажэннага, праз год пасля яго памёр Мікеланджэла. Рэч Паспалітая была ў цэнтры культуры тагачаснага свету.

– Берасцейская, або Радзівілаўская, Біблія – найпрыгажэйшае, найдаражэйшае і самае вялікае выданне Беларусі XVI–XVIII стагоддзяў, *– расказвае пра каштоўны рарытэт намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, кандыдат культуралогіі спадар* ***Алесь Суша.*** – Навукоўцы заслужана называюць яе шэдэўрам эпохі Адраджэння. Гэта адзін з лепшых прыкладаў перакладу Біблії на нацыянальныя мовы, выданы твор першадру еўрапейскай Рэфармацыі. З яе фактычна пачалося развіццё рэфармацыйнай бібліістыкі і экзэгетыкі ў Беларусі. Берасцейская Біблія абудзіла інтэлектуальнае жыццё ў Беларусі і Літве, стала каталізатарам шырокай грамадскай дыскусіі. Гэта кніга на вякі праславіла месца яе стварэння і датчыкаў да яе стварэння дзеячаў культуры.

Выданне пабачыла свет 4 верасня 1563 года. Яна выходзіла па загадзе і на сродкі берасцейскага старасты, канцлера ВКЛ Мікалая Радзівіла Чорнага. Верагоднымі рэдактарамі яе былі Ц.Базылік і С.Мурмэліус. Упершыню кнігу падрабязна апісаў вядомы польскі і беларускі рэфармацыйны дзеяч Сымон Будны. Наступныя спробы навуковага аналізу звязаны з працамі айчынных гісторыкаў і бібліёграфаў – Юзафа Ярашэвіча, Яўхіма Лялевеля, Адама Кіркора, Уладзіслава Сыракомлі і іншых.

У савецкі час Берасцейская Біблія вельмі рэдка ўзгадвалася ў айчынных публікацыях. І толькі з 80-х гадоў даследчыкі пачалі вельмі асцярожна разглядаць яе ў асобных аспектах. Сярод даследчыкаў можна назваць Віктара Шматава, Людмілу Іванову, Івана Саверчанку, Анатоля Грыцкевіча, Андруса Унучака і іншых.

Значна больш шырока дзейнасць Берасцейскай друкарні вывучалі польскія даследчыкі. Яны апублікавалі многія шырокія крыніцы, датычныя друкарні і Берасцейскай Біблії.

Паводле сучасных падлікаў, сёння ў свеце вядома больш за 130 асобнікаў Берасцейскай Біблії – у дзяржаўных і прыватных зборах Беларусі, Аўстрыі, Вялікабрытаніі, Германіі, ЗША, Латвіі, Літвы, Расіі, Украіны, Францыі, Чэхіі і Швецыі.

Значная роля ў разуменні гэтага выдання належыць расійскім, літоўскім і ўкраінскім кнігазнаўцам: Льву Уладзіміраву, Юрыю Лабынцаву, Міколу Нікалаеву, Ірыне Ціцковай, Дайве Нарбуцене і іншым. Відавочную значнасць помніка здолелі абгрунтаваць мастацтвазнаўцы, бібліёграфы, літаратуразнаўцы і мовазнаўцы, тэолагі і рэлігіязнаўцы.

Наспеў час для шматаспектнай ацэнкі Берасцейскай Біблії ў кантэксце нацыянальнай і агульначалавечай культуры як помніка сусветнай значнасці. У год 1000-годдзя Брэста склаліся найбольш спрыяльныя абставіны для глыбокага аналізу такой важнай у гісторыі горада з'явы, як Берасцейская Біблія.

Эла ДЗВІНСКАЯ.
Фота аўтара.

ЮБІЛЕЙ

«Песняры» заўсёды будуць мулявінскія

Першага верасня мы адзначылі 50-гадовы юбілей любімых «Песняроў» – ансамбля, які даў жыццё яшчэ як мінімум тром гуртам з аналагічнай (плюс-мінус) назвай, але ў творчым плане гэта нават не дзеці – гэта ўнукі першых «Песняроў». Ці падобныя яны на прабацьку? Мабыць… Але іх песні ўжо не хвалююць, яны гучаць хіба толькі для ўпрыгажэння сцэны. Народная ж памяць па-сапраўднаму захоўвае і шануе, вядома, толькі першую, мулявінскую, групу. Менавіта яна ўскалыхнула нашу беларускую душу! І як жа тонка, з якім густам гэта было зроблена!

Моцныя, свежыя, чыстыя галасы Уладзіміра Мулявіна, Леаніда Барткевіча, Уладзіслава Місевіча, Анатоля Кашапарава, Валерыя Дайнекі, Ігара Пені, Аляксандра Дзямешкі... Ніякіх лішніх акцэнтаў, ніякай развязнасці, песні дыхалі і ліліся свабодна. Мы ўжо ніколі не забудзем «Александрыну», «Алесю», «Малітву», «Волагду», «Вераніку»... Не, усіх твораў не пералічыць. Але і ніколі не зблытаць гучанне мулявінскага ансамбля з гучаннем яго паслядоўнікаў.

Што было ў паліфаніі першых? Музыказнаўцы вам усё прафесійна раскладуць па палічках, але ўсе, хто асабіста прысутнічаў на канцэртах (ды і зараз слухае ў запісе), скажуць, што ад песень таго ансамбля проста мурашкі беглі па скуры, што гэта былі сапраўдныя шчырыя пачуцці. А толькі яны і застаюцца ў гісторыі, падробкі ж хутка сыходзяць у нябыт. Таму больш правільна было б сказаць, што гэтымі днямі мы адзначаем 50-годдзе памяці аб першых «Песнярах». І гэта ўнікальная падзея для эстрады. Зрэшты, «эстрада» – занадта легкаважнае слова для калектыву, чыя творчасць стала візітнай карткай цэлага народа. Мулявінскія «Песняры» – знакавая падзея для ўсёй Беларусі, гэта наш нацыянальны здабытак, і таму наша агульнае свята. З юбілеем вас, мае суайчыннікі!

Алена МАЛОЧКА.

ФУТБОЛ

Чорная паласа для БАТЭ

Прайшлі матчы 20-га тура чэмпіянату Беларусі па футболе.

Вось іх вынікі: “Тарпеда” (Мінск) – “Тарпеда-БелАЗ” (Жодзіна) – 0:3, “Гарадзея” – “Дняпро” (Магілёў) – 3:2, “Славія” (Мазыр) – “Дынама” (Брэст) – 2:4, “Слуцк” – “Віцебск” – 3:0, “Гомель” – “Іслач” (Мінскі раён) – 2:2, “Нёман” (Гродна) – “Дынама” (Мінск) – 0:1, “Энергетык-БДУ” (Мінск) – “Шахцёр” (Салігорск) – 1:2.

А ў сталіцы барысаўскі БАТЭ ў пэўнай ступені сенсацыйна прайграў “Мінску” – 2:3. Нагадаем, што напярэдадні чэмпіён Беларусі вылецеў з Лігі Еўропы, прайграўшы па суме двух матчаў “Астане” з Казахстана.

Турнірнае становішча

Каманды	Гульні	Выйгрышы	Нічыі	Паражэнні	Мячы	Ачкі
Дынама (Бр)	19	15	3	1	48–14	48
БАТЭ	18	14	1	3	38–10	43
Шахцёр	18	14	1	3	38–13	43
Дынама (Мн)	19	12	1	6	30–20	37
Іслач	20	10	4	6	29–23	34
Тарпеда-БелАЗ	20	9	5	6	28–23	32
Гарадзея	19	8	6	5	20–18	30
Слуцк	20	7	5	8	20–32	26
Нёман	20	6	5	9	20–30	23
Славія	18	6	4	8	21–26	22
Віцебск	19	5	6	8	17–24	21
Мінск	20	4	8	8	26–31	20
Гомель	20	3	6	11	31–38	15
Энергетык-БДУ	20	3	6	11	27–52	15
Дняпро	19	3	4	12	17–30	13
Тарпеда	19	1	3	15	4–30	6

Фота: fcbate.by

ЭКСТРЫМ

Аляксей КОЛЧЫН:

«89 гадзін круціў педалі і практычна не спаў»

Беларускі праваабаронца распавёў “Народнай Волі”, як ён у Францыі пераадолеў больш за 1200 кіламетраў.

Аляксей КОЛЧЫН браў удзел у легендарнай велагонцы Парыж – Брэст (французскі) – Парыж і днямі вярнуўся дадому.

“Гэта першая велагонка, якая стала праводзіцца рэгулярна, ёй ужо больш за 100 гадоў, – паведаміў ён. – *Грандыёзная падзея з тысячамі ўдзельнікаў з усяго свету, ці не найвялікшае веласвята, гэткая алімпіяда для велааматараў. Як яе трапна назвалі днямі ў СМІ – «Эверэст велатурызму».*

– Гэтым відам спорту я захапляўся яшчэ з дзяцінства, калі бацькі набылі мне звычайны “Школьнік”, – кажа Аляксей. – Зараз нават і не ведаю, куды ён падзеўся, але любоў да веласіпеда захавалася на ўсё жыццё.

– Гэта захапленне на аматарскім узроўні?

– Скажам так: на прасунутым аматарскім узроўні, бо тыя спартыўныя мерапрыемствы, у якіх бяру ўдзел, прафесійнымі не назавеш. Аднак у той жа час, каб патрапіць на гонку Парыж–Брэст–Парыж, трэба мець добрую фізічную падрыхтоўку. І найперш трэба было выканаць шэраг умоў: праехаць серыю брэветаў (арганізаваных велазаездаў на доўгія дыстанцыі) на 200, 300, 400 і 600 кіламетраў. Першую 200-кіламетровую дыстанцыю я пераадолеў у 2017 годзе, праз год за плячыма была серыя заездаў на 200–300–400–600–1000 кіламетраў. І такім чынам атрымаў права на папярэднюю рэгістрацыю на гонку ў Францыі.

Натуральна, гэта была мая мара – узяць удзел у такой прэстыжнай велагонцы, якая праходзіць раз на чатыры гады і на якую прыязджаюць тысячы ўдзельнікаў з усяго свету.

– За ўдзел у гонцы давялося плаціць з уласнай кішэні?

– Безумоўна. Напрыклад, унёсак за рэгістрацыю – каля 110 еўра. У дадатак трэба было самому аплачваць усе выдаткі: пералёт, пражыванне і гэтак далей.

Але, шчыра кажучы, я нават і не падлічваў, у якую суму мне абышоўся ўдзел у велагонцы. Мы паехалі адпачываць, і, скажам так, з 18 па 22 жніўня ў мяне быў актыўны адпачынак.

– **Наколькі вядома, стартавалі вы з прыгарада Парыжа…**

– За дзень да гэтага трэба было прайсці своеасаблівы тэхагляд веласіпеда, а стартавалі з горада Рамбуе, які знаходзіцца ў 60 кіламетрах ад сталіцы Францыі. Шлях – да Брэста (каля 600 кіламетраў) і затым вяртанне назад. Каб атрымаць кваліфікацыю гонкі, трэба было 1200 кіламетраў праехаць не больш як за 90 гадзін.

– За дзень прыкладна якую дыстанцыю пераадольвалі?

– Складана сказаць, бо ехаў практычна няспынна – і днём, і ноччу. У мяне проста не было часу на адпачынак, бо ў параўнанні з іншымі ўдзельнікамі ехаў даволі павольна. За гонку ўдалося паспаць толькі паўтары гадзіны ды пару разоў спыняўся паспаць па 10–15 хвілін на кантрольных пунктах, дзе можна было паесці альбо купіць нешта з сабой у дарогу. Было і адмысловае спартыўнае харчаванне, з гэтым праблем не назіралася.

– І як самаадчуванне, калі больш за трое сутак не спіш, а круціш педалі?

– У такіх умовах у рэшце рэшт усё ператвараецца ў змаганне са сном, каб захаваць свядомасць, утрымаць канцэнтрацыю. Усё ж такі месцамі траса была небяспечная, тым больш што рэльеф там не заўсёды роўны і нават гарысты. Спускі былі вельмі хуткія і актыўныя, таму, як кажуць, не паспіш у шапку.

– Ці была цікавай гэтая гонка для саміх французаў?

– Падтрымка мясцовых жыхароў – гэта, напэўна, той момант, які мяне набольш і ўразіў. Не было ніводнага чалавека, які цябе не павітаў бы, калі ты праязджаў міма, не памахаў рукой. Словамі жадалі добрага шляху, дарогі былі ўпрыгожаны рознымі веласіпедамі і плакатамі.

Атмасфера была неверагодна святочная, для французаў гонка і насамрэч значная падзея.

– Экстрэмальныя выпадкі падчас гонкі не здараліся?

– На маіх вачах перакуліўся з веласіпедам удзельнік з Японіі, ён якраз-такі і згубіў канцэнтрацыю ў нейкі момант і наехаў на бардзюр. Дзякуй Богу, што абышлося без сур’ёзных наступстваў. Але на трасе вам маглі аказаць і тэхнічную дапамогу, і медыцынскую. Нават масаж рабілі, калі было такое жаданне.

– Тэхніка вас не падвяла?

– Усё прайшло нармальна, хаця да пачатку гонкі давялося пахваляваццa, бо па дарозе на тэхагляд пракалоў колы тры разы за дзень на 20-кіламетровым шляху! Гэта, натуральна, мяне моцна напалохала, узяў з сабой на гонку шмат запасных камер.

А затым так сталася, што наступныя 1200 кіламетраў праехаў без адзінага пракола. Можна сказаць, што мне вельмі пашанцавала. Але і дарогі там вельмі добрыя, практычна ідэальны стан, хаця ў гарыстай мясцовасці давялося ехаць і па вясковых дарогах.

– І які вынік вашага ўдзелу ў гэтай прэстыжнай велагонцы?

– 1219 кіламетраў я праехаў за 89 гадзін, 4 хвіліны і 10 секунд – уклаўся ў неабходны норматыў. І, наколькі мне вядома, зрабілі гэта толькі трэць з 7 тысяч удзельнікаў гонкі.

– Вас узнагародзілі пасля гэтага?

– Так, атрымаў звычайны памятны медаль удзельніка, але і ён для мяне вельмі дарагі. Гэта не проста медаль. Гэта ажыццяўленне даўняй мары…

Алесь СІВЫ.

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.
Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.
nvonlineinfo@gmail.com
http://www.nv-online.info
Падпісныя індэксы:
63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Галоўны рэдактар
Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Пакольки ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 02.09.2019 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 23 160 экз. Заказ № 3043.

